ANT

Haftalık Dergi • 29 Temmuz 1969 • Sayı 135 • 125 kuruş

ORDU ÜZERİNE POLİTİK OYUNLAR

HAFTANIN NOTLARI

20 temmuz

Devletleştiriliyor

■ **Hindistan Hükümeti, 14 özel bankayı devletleştirmiş ve devletin «İhtiyat Bankası»na bağlamıştır. Başbakan Bayan Gandi, devletleştirme kararını radyoda açıklarken, bu kararın Hindistan'ı sosyalist bir toplum aşamasına yaklaştıracağını ileri sürmüştür. Bu karar alınırken, Morarji Desai, Maliye Bakanlığı'ndan uzaklaştırılmıştır. Hindistan Hükümeti'nin ayrıca yabancı bankaların durumunu da incelemeye başladığı, «National and Grindlays Bank» ve «First National City Bank» gibi bazı bankalar dışındaki yabancı bankaların devletleştirilmesine karar vereceği ifade edilmektedir. Buna karşılık, Hindistan Danıştayı, oybirliğiyle verdiği kararla bankaların devletleştirilmesini durdurmuştur. Böylece, Hindistan'ın ulusal çıkarlarıyla ilgili bir konuda son zamanlarda daha sola kayan Kongre Partisi ile bürokrasi karşı karşıya gelmişlerdir.**

Başarılı sözleşme

■ Rabak Bakır Fabrikası işçilerinin azimli mücadelesi neticesinde Türkiye Maden İş Sendikası ile işveren arasında yeni bir toplu sözleşme imzalanmış, birinci yıl işçilerin saat ücretlerine 125 kuruş, ikinci yıl işçilerin saat ücretlerine 115 kuruş zam yapılmıştır. Sözleşme ile işçilere ayrıca birçok sosyal haklar ve iş garantileri de sağlanmıştır.

Münih'te işçilerin protestosu

Münih'teki Türkiye'li toplumcuların ve işçilerin örgütü olan Münih Türk Kültür Birliği, şehrin Seitin Mayer Alanı'nda yüzlerce işçinin katılmasıyla bir protesto yürüyüşü düzenlemiştir. İşçiler marşlar söyleyerek ve ellerinde, «20. Asırda 100 bin Türk işçisi esir», «Gümrükte, İş Bulma Kurumu'nda harç mı, haraç mı?», «Zengine opera, fakire papara» yazılı dövizler olduğu halde Münih Başkonsolosluğu önüne gelerek işçilere yüklenen yeni harçları protesto etmişlerdir. Yürüyüşü önceden haber alan Başkonsolosluğun binaya birtakım kiralık adamlar alarak yürüyüşçüleri yuhalattığı ve çevrede çok sıkı polis barikatları kurdurduğu görülmüştür. Yürüyüş yapan toplumcu işçiler, tahriklere aldırmadan, ellerindeki pankartları konsolosluğun önüne bırakıp istiklal marşı söyleyerek dağılmışlardır. Öte yandan İsveç'te kurulan Haraca Karşı Direnme Komitesi de bir bildiri yayınlayarak, iktidarın yurt dışındaki emekçilere oynadığı oyunu belgelerle açıklamış ve komitenin uğraşlarının devrimci çevrelerde yeterince ciddiye alınmamasından yakınarak «İşçiyi sömürgene karşı korumak, anti - emperyalist, anti - kapitalist ve sosyalist eylemin bir parçasıdır. Devrimci dostların bu meseledeki gevşeklikleri, görevlerini yerine getirmeyişleri ayıplanacak bir durumdur» demiştir. Yukarıda, işçilerin haracı protesto etmek üzere yaptıkları yürüyüşlerden biri görülmektedir.

21 temmuz

Çorum'da baskı

■ Ücretlerini alamadıkları için Çorum Özel İdaresi'ne ait Alpagut linyit işletmesine elkoyarak bizzat işleten, üstelik işletmeyi kâra geçiren işçilerin yarattığı fiili duruma nihayet jandarmanın müdahalesiyle son verilmiştir. Yönetim tam 34 gün başarılı şekilde sürdürülmüş, ancak Vali Celal Güvenç'in yazılı isteği üzerine Ankara'daki muhafız alayından gönderilen 50 kişilik bir jandarma müfrezesi zor kullanarak işletmeyi ele geçirmiştir. İşçiler valiliğin kararını protesto için iki gün ocaklara inmemişlerdir. Jandarma yarbayı, valilik yazısında adları geçen üç sendikacı ile yedi işçiyi işten çıkarmıştır. Sendika başkanı, «Bir milyon lira alacaklıyız. Jandarma göndereceklerine, alacağımızı göndersinler» demiştir.

Seçim taktiği

■ **AP'nin seçim yatırımları cümlesinden olarak, İçişleri Bakanı Sükan'ın istifasına on gün kala, 138 kaymakam ve 11 vali muavini arasında nakil ve tayinler yapılmıştır. Bu tayinlerde idarecilerin siyasi eğilimleri ile iktidar partisinin ilçelerdeki durumu ve özellikle «oy deposu» olarak görülen nüfuzlu kişilerle idareciler arasındaki ilişkiler gözönünde bulundurulmuştur. Ayrıca emniyet teşkilatında da geniş çapta değişiklik yapılmış, 150 kişi naklen ve yerinde terfi ettirilmiş, 34 kişi nakledilmiş, 116 emniyet amiri de emniyet müdürlüğüne yükseltilmiştir.**

Yeni vurgun alanı

■ AP iktidarı, giderayak özel sektöre yeni bir vurgun alanı hazırlamıştır. Bakanlar Kurulu'nun aldığı karara göre, bundan böyle demir ithalinde yüzde 100 gümrük indirimi uygulanacak ve ithalat permi vermek suretiyle özel firmalar vasıtasıyla yapılacaktır. TİP Genel Başkanı Aybar bir demeç vererek bu şekilde ithalatın «bir avuç vurguncu ve fırsatçı firmanın yeni vurgunlarına yol açacağını» belirtmiş, dış ticaretin devletleştirilmesi gerektiğini söylemiştir.

«Çizgili Dünya»

■ **Arkadaşımız Ferruh Doğan'ın ANT YAYINLARI tarafından yayımlanan «Çizgili Dünya» karikatür albümünden yapılan seçmeler, Romanya'nın Urzica ve Yugoslavya'nın Jez adlı mizah dergilerinde özel sayfalar halinde yayınlanmıştır. Ayrıca Macaristan'da yayınlanan Ludas Matyi Dergisi de, «Türk Mizahı» başlığı ile Ferruh Doğan'ın karikatürlerinden bir köşe yayınlamıştır.**

Köyde tiyatro

■ Tarsus'ta köye dönük tiyatro çalışmaları gün geçtikçe gelişmektedir. Son olarak Tarsus'un Çamalan Köyü gençleri kendi aralarında bir tiyatro kurarak çeşitli köylerde Haşmet Zeybek'in yazdığı «Balta» isimli oyunu temsil etmişlerdir. **Tarsus Sanat Tiyatrosu ise, yine Haşmet Zeybek'in yazdığı «Kanuncu» adlı oyunu köy köy dolaşarak temsil etmektedir.**

22 temmuz

Zehirli gaza tepki

■ **Bir süre önce Okinawa'daki Amerikan üssünde zehirli gaz sızması ve 24 Amerikalının bu yüzden hastanelik olması üzerine Amerikan üslerine karşı Japonya'da tepkiler şiddetlenmiştir. Japon öğrenci ve işçi kuruluşları, Amerikan - Japon savunma paktının ilgası ve Japonya'daki Amerikan üslerinin sökülmesi için ortak mücadele kararı almışlardır. Japon adalarındaki 147 Amerikan üssü ile Okinowa'daki 117 üssün kaldırılması için açılan mücadele ilk semeresini vermiş ve Amerika üslerdeki zehirli gaz stoklarını geri çekmeyi kabul etmiştir. Böylece Amerika, denizaşırı üslerinde kimyasal silah bulunduğunu da kabul etmiştir. Amerika'nın zehirli gaz savaşına hazırlandığı yolunda ANT'ın sık sık yaptığı yayın da böylece doğrulanmış olmaktadır. Dışişleri Bakanlığı Türkiye'de Amerika'nın zehirli gaz stoku bulunmadığını bildirmişse de, bu açıklama inandırıcı nitelikte değildir.**

Demirel yuhalandı

■ Başbakan Demirel, devlet bütçesinden AP'nin seçim yatırımı gezilerine devam etmektedir. Antalya'nın Kumluca İlçesi yolu üzerindeki Hızırkaya Köyü'nde köylüler ve üniversiteliler tarafından *yuhalanan Demirel, bu protesto* karşısında mutad nutuklarından birini söylemekten vazgeçerek köyü terketmiştir. Öte yandan Çukurca'da binlerce köylü açıktan dağlarda ot yerken Demirel Doğu Anadolu'da tantanalı bir geziye çıkmıştır. Çukurca'dan «Açız» feryatları yükselirken Demirel ve beraberindeki milletvekilleri sabah kahvaltılarını viskiyle yapmışlardır. TİP Genel Başkanı Aybar, Demirel'in gezilerini eleştirerek, «Başbakan bu gezileri için kaç para harcamıştır. Bu açıklanmalıdır. Üstelik bu paralar AP tarafından devlet hazinesine iade edilmelidir.» demiştir.

Şirinlik Kampanyası

Beyaz Saray'a «şirinlik» maskesi takarak giren Cumhurbaşkanı Nixon, 24 Temmuz günü Ay'dan dönen astronotları USS Horner Gemisi'nde karşıladıktan sonra 22 gün sürecek 38 bin kilometrelik bir dünya turuna çıkmıştır. Johnson'ın başkanlığı döneminde prestiji adamakıllı sarsılan Amerika'yı dünya milletleri nezdinde tekrar itibarlı kılmak için, «ayın fethi» başarısını da kendisine maledecek istismar eden Nixon, bu gezisi sırasında Filipinler, Endonezya, Tayland, Hindistan, Pakistan, Romanya ve İngiltere'yi ziyaret edecek ve bu ülkelerle ilişkileri sıklaştırmak için yöneticileriyle temaslarda bulunacaktır. Bu gezide bilhassa tarihte ilk defa olarak bir Amerika Cumhurbaşkanı'nın bir sosyalist ülkeyi ziyaret etmesi büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, bugüne dek tarafsız bir dış politika izleyen Pakistan ve Hindistan'a yapılacak ziyaretlere de büyük önem verilmektedir.

23 temmuz

Skandallar Bakanı

■ **Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihat Kürşat'ın skandallarına bir yenisi daha eklenmiş ve bakanlığın iki yıl önce bir şirkete bastırıp bir milyon 100 bin liraya malolduğunu ifade ettiği «Papalık Broşürü»nün bedelinin ödenmesi Sayıştay'ca reddedilmiştir. Kürşat'ın bakanlığı, Papa 6. Paul'ün iki yıl önce Türkiye'ye yaptığı kısa ziyaret için alelacele 500 bin adet broşür bastırmaya karar vermiş, siparişin 250 bin lirasını peşin ödemiştir. Broşüre ödenecek paranın Sayıştay tarafından reddinden sonra 250 bin liranın da Turizm ve Tanıtma Bakanı tarafından tazmini gerekmektedir.**

Serbest bırakıldılar

■ Son üniversite işgal olaylarından sonra «toplantı gösteri yürüyüşleri kanuna karşı gelmek, molotof kokteyli kullanmak ve devlet malına zarar vermek» iddiasıyla İstanbul'da tutuklanan gençlerin duruşmalarına başlanmış ve ilk duruşma sonunda emsal olacak nitelikte bir karar verilerek *Celal Doğan, Sıtkı Coşkun*, Mehdi Beşpınar, Cemil Gök, Hamdi Ongunsoy, Mustafa Baha Gürcan, Nejat Eyüp Yıldırım ve Nizar Özkaya tahliye edilmiştir. Tahliye kararında, «Usul Kanunun 104. maddesinde tutuklama sebepleri sayılmış olduğu halde sebep göstermeden yapılan tevkifin usulsüz olduğu ve ayrıca tevkifi mucip bir sebep bulunmadığı» belirtilmektedir. Öte yandan Ankara'da Amerikan TUSLOG binasına molotof kokteyli atarak zarar verdikleri iddiasıyla mahkemeye verilen 17 öğrencinin duruşmasına devam edilmiş ve tutuklu bulunan 8 öğrenci tahliye edilmiştir.

24 *temmuz*

Ay'dan döndüler

21 Temmuz pazartesi günü Ay'a ayak basan Armstrong ve Aldrin ile Collins, yüzyılın en büyük serüvenini tamamlayarak dünyaya dönmüşlerdir. Beraberlerinde getirdikleri *Ay toprağı laboratuvarlarda* çeşitli tahlillere tabi tutularak Ay'ın yapısı hakkında kesin bilgiler elde etmek mümkün olacaktır. Öte yandan, Apollo - 11 denemesi sırasında Sovyetler Birliği'nin uzaya gönderdiği Luna - 15 de Ay'ın çevresinde bir süre tur attıktan sonra Ay'a inmiştir. Ancak denemenin mahiyeti ve sonuçları hakkında resmi açıklama yapılmamıştır.

Demircioğlu anıldı

Amerikan emperyalizmine karşı mücadelede toplum polisleri tarafından şehit edilen genç devrimci sosyalist Vedat Demircioğlu, ölümünün birinci yıldönümünde mensubu *bulunduğu* Türkiye İşçi Partisi ve mücadele arkadaşları tarafından anılmıştır. TİP İstanbul İl Örgütü yayınladığı bildiride «Bir yıl önce bugün Vedat Demircioğlu, iktidarın birtakım eli sopalı zorbaları tarafından İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrenci Yurdu'nun üçüncü katından atılarak *öldürülmüş* ve katilleri bugüne kadar bulunamamıştır. Vedat Demircioğlu, birinci milli kurtuluş savaşında ilk defa şehit edilen Hasan Tahsin gibi bir sosyalistti. Böylece ikinci milli kurtuluş mücadelemizin ilk şehidi sosyalistler arasından verilmiştir» demiştir.

25 *temmuz*

Arolat'a kelepçe

Horoz Çivi Fabrikası'nda işçileri kışkırttığı ve hükümeti bildiri dağıtarak tahkir ettiği iddiasıyla halen Sağmalcılar Cezaevinde tutuklu bulunan arkadaşımız Osman Saffet *Arolat hakkında*, polis merkezinde gençlere yapılan zulmü anlatan yazısından dolayı «halkı kanunlara karşı gelmeğe tahrik» iddiasıyla yeni bir soruşturma açılmıştır. Arolat, bu soruşturmada ifade vermek üzere İstanbul Basın Savcılığı'na elleri kelepçeli olarak getirilmiştir. Arolat'ın *tahliyesi için* Eyüp *Adliyesi*'ne yapılan iki yeni itiraz da reddedilmiştir. Öte yandan, 6. Filo'nun *gelişi* sırasında yazdığı «Bindikleri Dal» başlıklı yazıdan dolayı Yaşar Kemal ile sorumlu müdürümüz Alpay Kabacalı hakkında hükümeti ve devlet kuvvetlerini tahkir, sınıfları kin ve adavete tahrik iddiasıyla dava açılmıştır. Doğan Özgüden de, üniversite işgali üzerine *yazdığı* «Elbette İşgal Edilir» ve «Kendimizi Aldatmayalım» başlıklı yazılarında «halkı kanunlara karşı gelmeğe teşvik ettiği» iddiasıyla savcılıkta ifade vermiştir.

Bira savaşı

Türkiye, renkli gazoz savaşından sonra, bu defa da bira savaşına sahne olmaktadır. Sanayi yatırımlarına ihtiyaç olduğu halde kolay kazanç alanlarını tercih eden yabancı sermaye, Tekel'in birasına karşı Tuborg ve Efes *Pilsen* adı altında ve *daha* pahalı fiyatla iki özel birayı piyasaya, sürmüştür.

26 *temmuz*

Aybar'ın gezisi

TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, Burdur ve Isparta'nın köylerini içine alan ve bir hafta sürecek İç Anadolu köyleri gezisine çıkmıştır. Aybar geziye çıkarken, Apollo - 11'in *başarısıyla ilgili görüşlerini* de açıklamış ve «Apollo - 11'in başarısı, bizim gibi geri kalmış milletleri rehavet uykusundan uyandırmamak ve bu başarıda sanki bizim de payımız varmış gibi bir batıl inancı perçinleştirmek için bir vesile olmamalıdır. Ve gene bu başarı Türkiye'de yeniden bir Amerikan hayranlığına yol açmamalıdır. Biz, kendi durumumuzu gayet *iyi bilmek zorundayız*. İleri milletler kervanına katılabilmek için, her şeyden önce bugünkü kapkaç kapitalizminin laçka düzeninden vakit kaybetmeden kurtulmak zorundayız» demiştir.

Şimdi de Renault

Türkiye'nin en büyük tröstlerinden biri haline gelen Ordu Yardımlaşma Kurumu, yabancı sermaye ile işbirliğini hızla geliştirmektedir. Volvo ile yapılan müzakerelerde bir anlaşmaya varılamaması ü*zerine Ordu Yardımlaşma* Kurumu, bu defa bir Fransız firması olan Renault ile anlaşmaya varmıştır. Renault fabrikası Bursa'da kurulacak ve montaj otomobillerini 1971 yılı sonlarına doğru «Renault-12» adıyla piyasaya çıkaracaktır. Türkiye'nin halk otobüslerine ihtiyacı varken bu *şekilde özel binek otomobilleri* imal edilmesi israfın yeni bir örneğidir.

HAFTANIN YORUMU

DOĞAN ÖZGÜDEN

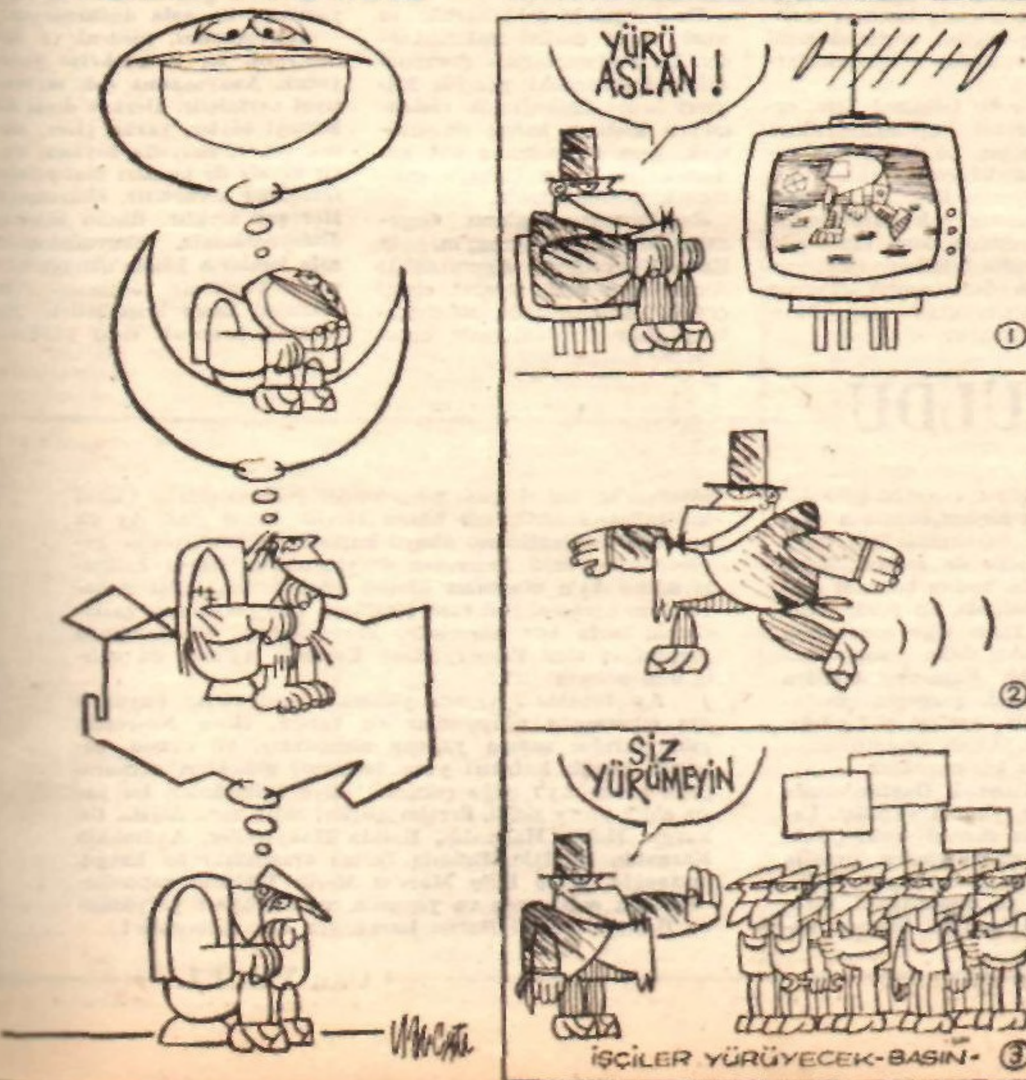
Seçime Doğru

TÜRKİYE bu ay başından itibaren yeni bir seçim kampanyası *dönemine girmektedir*. Önümüzdeki dört yıl için yeni yasama meclisinin seçileceği bu dönemde, diğer sorunlar ne kadar ağır basarsa bassın, kamuoyunu sadece seçim mücadelesi meşgul edecektir. Bu defa seçimlere tam sekiz parti birden katılmaktadır. Bu kadar çok partinin katıldığı bir seçimde sosyalistler ve tam bağımsızlıktan, gerçekten demokratik Türkiye'den yana olan devrimciler tercih haklarını nasıl kullanacaklardır? Seçime katılan partilerin yapıları ve tutumları incelendiği takdirde, bunlardan 7'sinin *tamamen Amerika'dan ve egemen sınıflardan yana* olduğu, emperyalizmin koyduğu koşullar içinde hareket edebildikleri görülecektir. Gerek tüzüğü ve programı, gerekse kitlesiyle gerçekten «sol»da *yer* alan tek *parti* ise, Türkiye İşçi Partisi'dir. Çeşitli tuzaklarına rağmen, seçim çalışmalarının, halka seslenmek, devrimci görüşleri benimsetmek, daha geniş halk desteği sağlamak bakımından «sol» için büyük bir imkan teşkil ettiğinde asla şüphe yoktur. «Başa güreşmek» gibi gayrıciddi iddialar bir yana bırakılsa dahi, hiç değilse yukarıda sözü edilen imkanlardan yararlanabilmek için seçimlere katılmak, gerek sosyalist parti, gerekse sosyalistler ve devrimciler için kaçınılmaz bir görev olmaktadır. Ne var ki, ge*rek özel konuşmalarda, gerek bazı yayın organlarında*, gerekse yer yer yayınlanan bildirilerde bir kısım devrimcilerin bu görevi tereddütle karşıladıkları da görülmektedir.

GEÇEN dört yıllık yasama döneminde sosyalist partinin geçirdiği çalkantılar gözönüne getirilecek olursa, bu tereddütlere şaşmamak lazımdır. Parti *yöneticileriyle görüş* ayrılığı halinde bulunanlar, kişisel nedenlerle yöneticilere karşı çıkanlar, her partide olduğu gibi, Türkiye İşçi Partisi'nde de mevcuttur; hattâ bu oran belki sosyalist örgütte diğer partilere göre çok daha yüksektir. Çok önemli olan bir husus da, TİP'in büyük desteklerinden birini teşkil eden parti dışı sosyalistlerin ve devrimcilerin de, son çekişmelerden sonra partiye cephe almaları, hiç değilse partiyi destekleyip desteklememe konusunda kararsızlığa sürüklenmiş bulunmalarıdır. Hele dramatik bir biçimde ve karşılıklı ağır *suçlamalarla geçen iki büyük kongrenin dışa gayet seviyesiz* şekilde yansıyan havası, partiye karşı kamuoyunda sempatiyi de adamakıllı sarsmıştır. İşte bu olumsuz gelişmelerdir ki, aslında yedi parti karşısında tek alternatif olduğu halde, TİP'in seçim şansını geniş çapta baltalamaktadır. Bu tereddütlü ortamda bazı devrimciler, sosyalistler, TİP'i desteklemenin, ona oy vermenin, sadece bir «oportunist» kliğin mecliste tekrar koltuk kapmalarına yarayacağını belirterek ya seçimlerde hiç oy kullanmayacaklarını, yada AP karşısında muhalif oyları bölmemek için ana muhalefet partisi CHP'yi destekleyeceklerini söylemektedirler.

HEMEN belirtelim ki, partinin bugünkü bunalıma ve çıkmaza sürüklenmesinde sorumluluk sadece şu anda başta bulunan yöneticilere ait değildir. Bugün muhalefet cephesinde yer alan çok kimse aslında bu sorumluluğa ortaktır. Bununla beraber, son kongrelerden sonra da *tutumlarını değiştirmemek* ve *hatalarda direnmekle* mevcut yöneticiler daha ağır bir sorumluluk altına girmektedirler. Yöneticilerin devam edegelen hataları bu sütunlarda sık sık eleştirilmektedir. Bu hafta genel yönetim kurulunda merkez kontenjanlarının kullanılış biçimi saptanırken ve daha sonra bu kontenjanlar kullanılırken, kurulun çoğunluğunu elinde bulunduran genel merkez yöneticileri, partinin teşkilatına karşı yeni bir sınav vereceklerdir. Sonuç ne olursa olsun, bunların hesabının sorulacağı yer, seçimlerden sonra yapılacak bir olağanüstü kongredir. Ancak şu andaki meselemiz, hangi şahsın yada hangi kliğin parlamentoda koltuk sahibi kılınacağı meselesi değildir. Önemli olan, TİP'in tüzük ve programıdır, *onun gövdesini teşkil eden gözüpek devrimcilerdir*. Ve daha da önemlisi, 1965 seçimleri sonuçlarına göre yüzde 3 olarak ifade edilen «sosyalist ve anti-emperyalist» oy oranının artırılması, yani Amerikancı ve işbirlikçi cephenin oy oranının yüzde 97'den yüzde 95'e, yüzde 92'ye, yüzde 90'a düşürülmesidir. Bu, bir şahıslar tercihi meselesi değil, bir cephe tercihi meselesidir. Görevimiz, bu seçimlerde, başka alternatif olmadığına göre, TİP'i desteklemektir. Aksi davranış, sosyalizme, devrime değil, Amerikancı cepheye hizmet olacaktır!

• GÖZ GÖRE • YALÇIN ÇETİN •

ORDU ÜZERİNE POLİTİK OYUNLAR

• GÜVENTÜRK
— Süleyman'a methiye! —

ÜSTÜNE vazife olmayan beyanlarıyla günlük politikada isminden sık sık söz ettiren Orgeneral Cemal Tural'ın genelkurmay başkanlığından çekilmesinden sonra bir süre politik konuşmaların dışında kalan «ordu» unsuru, **«Eski Demokratlara siyasi haklarının iadesi»** meselesinin İnönü tarafından piyasaya sürülmesiyle tekrar politikacıların başlıca tartışma konularından biri haline gelmiştir. Özellikle seçimlere gidildiği şu günlerde politikacıların ordu üzerine oynadıkları politik oyunlar üzerinde titizlikle durmak lazımdır.

Bilindiği gibi, Amerika tarafından kendisine iktidar yada iktidar ortaklığı için yeşil ışık yakıldıktan sonra CHP Genel Başkanı İnönü, AP'yi koalisyona mecbur etmek için yeni ve çok cüretkar bir tertibe başvurmuştur. İnönü'nün hesabına göre, Adalet Partisi'nin oylarını bölebilmek için tek çare, partinin şimdiki yöneticileriyle Eski Demokratlar'ı karşı karşıya getirmek ve Demirel'i açmaza düşürmektir. Öteden beri siyasi hakların iadesi şampiyonluğunu yapan AP yöneticilerinin, aslında bunu istemediklerini, zira postu Eski Demokratlar'a kaptırmaktan endişe duyduklarını İnönü gayet iyi bilmektedir. İnönü, siyasi af meselesini parlamentoya getirdiği takdirde, «**Eski Su Müdürü**»nün ve ikinci takımının bir bahane bulup siyasi af tasarısını hasıraltı edeceklerini ve bu takdirde de Demokrat Parti'den miras aldıkları seçmenleri karşısında itibar kaybedeceklerini de hesaplamıştır. Nitekim CHP siyasi affı parlamentoya getirdikten sonra, Süleyman Bey'in takımı, oyların bir kısmını yitirmek bahasına da olsa, bir bahane bulup meclisten geçmiş tasarıyı senatoda hiç değilse seçim dönemi geçinceye kadar uyutmuşlardır.

Nedir bu bahane? İşte, ordunun siyasi spekülasyonlara konu olması, bu bahanenin piyasaya sürülmesiyle başlamıştır. Süleyman Bey, siyasi affın çıkartılmasını çok istediklerini, ancak ordunun buna karşı çıktığını, rejimi tehlikeye düşürmemek için de şimdilik tasarıyı kanunlaştırmaktan vazgeçtiklerini söylemiştir.

Ordu gerçekten siyasi affa karşı çıkmış mıdır? Şüphesiz 27 Mayıs'ı yapmış olan ve Eski Demokratlar'ın siyasi haklarını kaldırmış bulunan ordunun siyasi affı hoşnutlukla karşılamasını beklemek mümkün değildir. Nitekim, gerek koalisyon iktidarlarının, gerekse AP iktidarının anayasaya ve 27 Mayıs'a karşı görünen bir çok icraatı karşısında ordunun bu hoşnutsuzluğu çeşitli biçimlerde ifade edilmiş, hattâ yüksek komutanlardan siyasilere yazılan birçok mektuplar politika literatürüne geçmiştir. Ama bütün bunlar hiçbir zaman politik rejimi değiştirecek bir ağırlık kazanmamıştır. Kaldı ki, bugünün koşulları içinde sırf bir siyasi haklar meselesi yüzünden yapılacak bir ordu müdahalesinin kamuoyunda ne kadar tasvip görebileceğini, herkesten çok bizzat ordunun karar ve icra mevkiinde bulunanlar pekala bilmektedirler.

Eski Su Müdürü ve takımı, bu açık gerçeğe rağmen, sırf kendi işlerine geldiği için, «**ordu müdahalesi**» tehdidini hiç çekinmeden kullanmışlardır.

Bunu, üniversite boykot ve işgal olayları sırasında gençliğin giriştiği devrimci eylemlere karşı yöneltilen bir «ordu müdahalesine ortam hazırlama» suçlaması izlemiştir. Gençliğin köhne medrese düzenine ve emperyalist etkilere karşı giriştiği haklı direnme hareketi karşısında olumlu bir cevap vermek, gençlerin istekleri karşılamak iktidarında olmayan politika esnafı, derhal yaygarayı basmıştır: «**Bu hareketler, yıkıcı, bozguncu, aşırı solcu unsurların eseridir. Bunların amacı, aslında, ortalığı karıştırarak ordunun darbe yapmasını sağlamaktır!**»

Bu yargıdaki sahtekarlık ve sinsi hesap derhal sırıtmaktadır. Bu suçlamalarla, devrimci eylem içerisindeki gençlik kitleleri hem halkoyunda «**istenmeyen kişi**»ler haline düşürülmek, hem de ordunun üst kademeleriyle karşı karşıya getirilmek istenmektedir.

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç'ın, ta Kara Kuvvetleri Komutanlığı döneminden beri, ziyaret ettiği çeşitli karargahlarda subaylarla yaptığı toplantılarda ordunun politika dışında kalması için ne kadar hassasiyet gösterdiğini bu politika esnafı da pekala bilmektedir. Orgeneral Tağmaç, bu toplantılarda astlarına şunları söylemektedir:

«Biz, silahlı kuvvetler mensubu olarak hiçbir politik cereyan ve ideolojinin içinde olamayız. Dünyanın her ordusunda olduğu gibi, başta kanun nizam ve talimatlarımız bunu yasaklamıştır. Kanunlar bunu böyle çizmiştir. Hattâ çok eski maziye sahip ordular için bu bir gelenek, bir kuraldır. Bugüne kadar değişmediği gibi, bugün de değişmez, yarın da değişmesi mümkün değildir.

«Dünyanın hiçbir ordusunda, ordu mensupları politika ile meşgul olmaz. Hiçbir ordusu derken, dünya üzerinde yeni kurulmuş bazı Afrika devletleri ile geri kalmış milletlerin ordusu hariçtir. Onlar henüz ordu olmaktan uzak bir mefhum içindedirler. Ben, Amerika, Rusya gibi büyük devletlerin ordularını kastediyorum. Hangi rejimde olursa olsun, bu orduların hiçbirisinde politika ile uğraşılmaz. Hiçbir subay, astsubay ve er, politikanın içinde olamaz. Ordu politikanın içine girdiği gün, Yeniçeri devrinde olduğu gibi, mutlaka felaket başgösterir.

«Politika ile ilgili konuları ne kışla içinde konuşun, ne de dışarıda sivillerle konuşun. Hattâ akrabalarınızla ve ailenizle bile bu fikirler üzerinde münakaşa yapmayın. Kimseyi bu hususta kendinize muhatap kılmayın. Bu gibi hususlarda yazı yazmayı da asla düşünmeyin.

«Biliyorsunuz, medeni ve demokratik bir memlekette yaşıyoruz. Anayasamız çok serbestiyet vermiştir. Herkes dışarıda herşeyi söyler, yazar, çizer, nutuk çeker, radyoda beyanat verir ve siz de bunları dinlersiniz. Gazeteler serbesttir, okursunuz. Her şey açıktır. Bütün bunları dinleyeceksiniz, okuyacaksınız, asla bunların içinde olmayacaksınız. Vazifeniz ve memleketin selameti bunu icap ettirir. Bu memleket ancak sizin gücünü-

DEMİREL İLE ORGENERAL TAĞMAÇ
— Üst kademe iktidarın oyununa gelir mi? —

DEVRİMCİ ÖĞRETMENLERE YENİ "KIYIM„ TUZAĞI HAZIRLANDI

AP iktidarı, Bülent Ecevit'in TÖS Kongresi'nde yuhalanması dolayısıyla CHP'den de aldığı destekle öğretmenler için yeni bir «kıyım» tuzağı hazırlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yürürlüğe koyduğu yeni yönetmelik, öğretmenlerin «toplum düzen ve güvenini bozucu rejim aleyhtarı söz ve hareketlerde bulundukları» iddiasıyla mahrumiyet bölgelerine sürülmeleri hakkını bakanlığa vermektedir.

İlkokul öğretmenlerinin atanma, yer değiştirme yönetmeliğinde yeralan ve haklarında soruşturma açılmış öğretmenlerin sürülmesini öngören maddenin iptali için TÖS Danıştay'da dava açacaktır. Bu konuda bir açıklama yapan TÖS İkinci Başkanı Dursun Akçam, bu hükmün «devrimci öğretmenleri daha rahat kıymak için konulduğunu» belirtmiştir.

Öte yandan, Kayseri'deki kanlı saldırı ile ilgili olarak olay yerinde bir inceleme yapan Akçam, olayın AP milletvekili Mehmet Ateşoğlu'nun tertibi olduğuna dair sağlam deliller elde edildiğini, olayda uğranılan zararın hükümetçe ödenmesi için Danıştay'da dava açılacağını bildirmiştir.

TÖS Kayseri Şubesi Başkanı Hakkı Yalçın ile TÖDMF Kayseri Şube Başkanı Neşet Mülayim, tahrip edilen öğretmenler lokalinin onarılması ve yeniden açılması için çalışmalarda bulunurlarken, TÖS hukuk müşaviri Nevzat Helvacı da durumu hukuki yönden tetkike devam etmektedir. Olayın tanıkları, çoğu çocuk olan saldırganların lokal önüne geldikleri sırada lokali korumakla görevli bir sivil, yedi resmi polisin kendilerine en ufak bir müdahalede bulunmadıkları gibi, hareketleriyle adeta yardımcı olduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca, saldırıyı Ateşoğlu'nun Kayseri'deki bir otelden yönettiği, saldırganlara yevmiye verildiği de tesbit edilmiştir. Bazı subaylar da olaylar sırasında film ve fotoğraf çektiklerini, mahkeme sırasında çeşitli belgelerle suçluların ortaya çıkartılması için öğretmenlere yardım edeceklerini açıklamışlardır.

Ankara Basın Savcılığı ise, Kayseri'de meydana gelen olaylarla ilgili olarak Ankara televizyon programında «hükümetin manevi şahsiyetinin tahkir edildiği» iddiasıyla TRT hakkında soruşturma açmıştır. Ankara Basın Savcısı Zekai Turan, bu konuda «yayınlanan televizyon programının incelendiğini» söylemiş, programdaki TÖS Genel Başkanı Fakir Baykurt ile Kayseri valisi arasında geçen konuşmada «hükümetin manevi şahsiyetinin tahkir edildiğini» ileri sürerek mütalaa yürütmüş ve haber çerçevesindeki program için, «suç sabit görülürse TRT hakkından televizyon dairesi ve TÖS Genel Başkanı hakkında dava açacağız» demiştir.

Olay, İngiltere'nin BBC televizyonunda da yer almıştır. Programda önce «bunlar küçük olaylardır, olur böyle şeyler» diyen Kayseri valisi gösterilmiş, ardından da yerle bir edilen kitapçı dükkanları, TÖS lokali ve tahrip edilen, kongrenin yapıldığı sinemaya yer verilmiştir.

Kayseri'deki gazete bayileri de tehditlerin hâlâ devam ettiğini ve ilerici yayınları satamadıklarını ifade etmektedirler.

AY TUTULDU

Davullar dövülüyor, silahlar atılıyor... Eskisi gibi değil ama... bildiğimiz doğa düzeninin birden bozuluşu karşısında duyduğumuz ürküntüyü bastırmak için değil bunca gürültü... Tersine; yüreklendik de ondan, insan gücüne güvenimiz büsbütün arttı da, ondan bayram ediyoruz. Evrenin bir köşesi daha aydınlandı, bir perde daha kalktı, bir Meçhul daha gümledi. Tanrı diye kafamızda yarattığımız nişangâha bir bilgi oku daha saplandı... Varsın Orhan Seyfiye erbabı, şehit Kamer'e, devrilen Serv-i Simin'e ağıtlar düzsün! Biz ki, gerçeğin güzelliğine inanmışız, biz ki Nâzım'la birlik, ayı ay gibi görür, ayı ay gibi anlatırız, Ayı gördüm, Allah amentülerinin böylece tükaka oluşunu da elbet biz kutluyacağız.

Ay tutuldu... Gayrı Ay, Beş Parmak Dağları'mızda bir mağ'racığın köşesinde yatarken, yanına süzülüp, karındaşımız, çoban, Endümiyon'a göz süzemiyecek. Çünki Endümiyon ölümsüzlüğünün kısır güzelliğinden uyandı, kalktı, yanına ve üstüne vardı Ay'ın, gebe koydu Ay'ı...

Ay tutuldu... Varsın içimizde ve dışımızdaki kiralıklar ve satılıklar, insanoğlunun Ay'a ayak basışını kapitalizm'in zaferi gibi göstermeğe çabalasınlar!.. Çünki kapitalist Amerika'nın bütün kiralık üsleri gibi, Ay da yakında asıl sahibine, dünya halklarının mülkiyetine geçecektir!.. Çünki Amerikan uzaymanlarını dünya halkları adına Ay'a ulaştıran üretim güçleri, kapitalist Amerika'nın egemenliğini cam bir fânus gibi çatadanak çatlatacak, tuzla buz edecektir. Yeryüzünün Vietnam'ında perperişan olan Emperyalizm, Evren'in Ay'ında da kalıbı dinlendirecektir!..

Ay tutuldu... varsın yüksek siyasilerimiz kuyudan ayı çıkarmağa uğraşsınlar ve varsın, Hoca Nasrettin gibi çıkrığın sapına yapışıp abansınlar, ve varsın, sonunda küçük kafaları yere toslayıp, göbekleri açılınca, göğe bakıp Ay'ı göğe çıkardık! diye öğünsünler, bu yarış sidik yarışı değil, üretim güçleri sidik zoru değil... Bu kavga, Hakla Haksızlık, Halkla Hakyiyciler, Aydınlıkla Karanlık, Bilgiyle, Bilimle Zulüm arasındaki bu kavga, insanoğlu, Harp İlahı Mars'ın Merih Yıldızını zaptedinceye dek amansızca ve yavuzca, ve emekçiler yeryüzünde Barış'ı, temelli Barışı kuruncaya dek sürecektir!

Can YÜCEL

TÜRK ORDUSU'NUN MEHMETÇİKLERİ
— Halkın ordusu halkın emrinde olmalıdır —

...e dayanır ve sizin gücünüzle emniyetini hisseder.

«Düşmanlar arasına sıkışmış kalmış bir memleketteyiz. Düşmanlarımız dıştan ve içten yaptıkları neşriyatlarla bizi bu faaliyetlerin içerisine sürüklemek isterler. Bu meslekte kaldığınız müddetçe buna mecbursunuz. Politika ile uğraşmak isteyen arkadaşlarımız olursa, çıkarlar bu meslekten, giderler, dışarıda istedikleri gibi yazar, çizer, konuşurlar. Hiç kimse önlerine geçemez.»

Bu düşünüşte olan ordu yüksek kademesine, devrimci gençlerin orduyu politik müdahaleye itmek istediklerini bildiren politikacılar, hesaplarını kısmen de tutturmuşlar, Milli Güvenlik Kurulu'nu da gençliğin devrimci eylemine karşı sert tutuma *sürüklemişlerdir.*

Oysa gerçek devrimciler, politik konjonktürdeki birtakım dalgalanmalar sonucunda yapılacak bir ordu müdahalesinin gerçek bir devrim olmayacağını, olsa olsa bir kadro değişikliği olacağını, halktan yana bir devrimin ancak emekçi halk kitlelerinin bilinçlenip örgütlenerek yönetime kendi ağırlıklarını koymasıyla gerçekleşeceğini bilirler. Bu itibarla devrimci gençlerin «ordu müdahalesi»ne ortam hazırladığı iddiası, iğrenç bir politikacı iftirasıdır.

Üstelik son olaylar, ordu üzerine kimlerin spekülasyon yaptıklarını, gençliği «ordu müdahalesi»ni davet etmekle suçlayanların kendi çıkarları için «ordu» unsurunu nasıl bir sorumsuzlukla günlük politika oyunlarına alet etmeye çalıştıklarını bir kez daha göstermiştir.

Başbakan Demirel, tamamen partisinin seçim kampanyası için, hem de devlet bütçesinden para harcayarak yaptığı yurt gezilerinde askeri birlikleri ziyaret etmeye, komutanlarla beraber olmağa özel bir itina göstermiştir. Hattâ bu ziyaretlerinde, bazı komutanların ölçüyü kaçırarak Süleyman Bey'e nasıl hulus çaktıkları da günlük gazetelere geçmiştir. Mesela, Çanakkale'yi ziyareti sırasında Kolordu Komutanı Korgeneral Faruk Güventürk, **«Genç, enerjik, dinamik, çalışkan ve cesur başbakanım»** diye söze başlayarak sola karşı cihad ilanında bulunmuştur. Daha önce kendisinin İnönü'lere, Talat Aydemir'lere de bu şekilde aşırı iltifatlarda bulunduğunu bilenler için Güventürk'ün böyle konuşması hiç de şaşırtıcı olmamıştır. Güventürk askeri kariyeri boyunca daima kuvvetliden yana *görünmüş ve* bunu askeri hiyerarşide irtifa kaydedebilmek için kendisine bir görev saymıştır. Terfilerin yapılacağı 30 Ağustos yaklaşırken, omuzuna bir yıldız daha ilave etmek çabasında olan Güventürk'ün bu şekilde konuşmasına hiç şaşmamak lazımdır.

Güventürk'ün konuşması, «ordu» konusunda Demirel'i adamakıllı cüretlendirmiş ve ordunun AP'den yana olduğu izlenimini yaratmak için bunu vesile saymıştır. Demirel'in bu tutumu diğer partilerde büyük tepki yaratmış, mesela MHP Genel Başkan Yardımcısı Dündar Taşer, **«Hükümetin emrinde görevli olan General Güventürk'ün takdirine mazhar olduğu için sevinç gösterileri yapmak, bir Başbakan için hicap vericidir. Daha iki ay önce ordu korkusunu bahane ederek Meclis'teki af kanununu geri çeken bir zatın bugün Ordu ismini reklam vasıtası yapmaya teşebbüsü ayıptır»** demekten kendisini alamamıştır.

Öte yandan, Amerika'dan aldığı *icazetle bir iktidar* ortaklığı peşinde koşan CHP de, **«ordu»** konusunu alabildiğine istismar etmektedir. CHP'lilerin el altından kamuoyuna benimsetmeye çalıştıkları görüş şudur. Adalet Partisi tekrar seçimleri büyük çoğunlukla kazanır ve iktidara tek başına gelirse, **«ordu»** müdahalesi kaçınılmaz olacaktır. Şu halde, Adalet Partisi'nin oyları mutlak surette yüzde 50'nin altına düşürülmeli, CHP ile koalisyona gitmesi, hiç değilse parlamentoda CHP'nin kontrolü altına girmesi sağlanmalıdır. CHP'nin ordunun bir *kısım çevreleriyle yakın* ilişkilerini bilenler için, bu propaganda oldukça etkili olmaktadır. Esasen Demirel'in de **«ordu»** konusuna böylesine cüretle el atmasının ve **«ordu»**yu AP'den yana göstermek gayretine düşmesinin bellibaşlı nedenlerinden biri de budur.

Görüldüğü gibi, gençliği **«ordu müdahalesine ortam hazırlamak»la** suçlayanların asıl kendileri, **«ordu»**yu günlük politika spekülasyonları içine sokma gayretkeşliği içerisindedirler.

Ama hiç şüphe yok ki, Türk Ordusu'nun devrimci kadrosu, *politika esnafının* bu *çirkin o*yunlarının farkındadır. Ve yine bu kadro bilmektedir ki, **«ordu»** üzerine oynayanlar, sadece egemen sınıfların temsilcisi olan politikacılar değil, onun da arkasında Amerikan emperyalizmi ve büyük sermayedir. Ordu Yardımlaşma Kurumu'nu yabancı sermaye ile işbirliği halinde bir tröst haline getirenlerin de Türk Ordusunu, tıpkı bir İran Ordusu gibi, bir Yunan Ordusu gibi, sömürüden pay alarak egemen sınıfların yanında saf tutmaya zorladıklarını bilmektedirler. Ve Amerikan em*peryalizminin*, bir AP-CHP koalisyonu ile ülkede suni bir **«huzur»** sağlayarak devrimci ve anti - emperyalist hareketleri ezemediği takdirde, Yunanistan denemesini Türkiye'de tekrarlamak isteyeceğinin de farkındadırlar.

Bunun içindir ki, halkın ordusunu halka karşı çıkar ve politika hesaplarına alet etme gayretleri kolay kolay başarıya ulaşamayacaktır.

Türk Ordusu, halkın ordusudur. Ve ancak halkın hizmetindedir!

Ayın Getirdikleri

Yaşar Kemal

Aya gidip geldikten sonra insan soyuna karşı daha saygılı olmalıyız. Aydan sonra insanlık daha kutsal bir mertebede olacak. Aya kadar gidip gelmiş insanlık artık harbetmeyecek. Artık insanlığın büyük çoğunluğu açlıktan kıvranmayacak. Yeryüzündeki küçük bir azınlık artık yeryüzündeki çalışan büyük çoğunluğu aşağılayamayacak. Yeryüzündeki ürün insanlara paylaştırılacak ve bu ürün bütün insanlara yetecek de artacak bile... Amerikalılar artık Vietnamlıların üstüne her Allahın günü tonlarca ateş, demir, çelik, ölüm yağdırmayacaklar... Biafra savaşına, açlığına son verilecek ve çocuklar açlıktan çirozlar gibi kuruyup ölmeyecekler. Sovyetler Birliği Çekoslovakyadan çekilecek, Çekoslovaklar kendi sosyalizmlerini, gönüllerince kendileri kuracaklar... Çekoslovakların kendi elleriyle kurdukları, büyütüp kutsadıkları sosyalizmleri Sovyetler Birliğinin en büyük dostu olacak. Çünkü insanlık aya gitti. Bu insan aklının ve bilimin zaferidir. İnsan aklının geldiği yer büyük bir aşamadır. Aya giden insan aklı dünyamızdaki sürüp giden ahmaklıklara, kötülüklere artık izin veremez. İnsan artık düşünemez mi ki, mutluluk birkaç kişinin olamaz. İnsan aklı düşünemez mi ki artık yeryüzündeki büyük, çalışan çoğunluk mutsuzken bir azınlık ne kadar büyük olanaklara sahip olursa olsun mutlu olamaz. Bir tek kişi bile doğru dürüst mutlu olamaz. Bu kader gibi bir şeydir. Yanınıza yörenize bakınız bir çok olanakları olan kişiler, hiç de mutlu değillerdir... Hiç olmazsa, en azından bir olanaklarını yitirme korkusu içinde kıvranmaktadırlar. Mutluluk, ancak insanlığın toptan mutluluğa yönelmesiyle olanaklaşır. Bir tek kişinin mutluluğu bile. Aya giden insan kafasına bundan böyle inanmak gerek. Aya gitmeyi düşünür de, dünyadaki bunca basit sorunu düşünemez mi? Düşünüp de hakkından gelemez mi?

Aya giden insan kafasının zaferinden sonra en çok Türkiye sevinmeli. Artık Amerikalılar Türkiye topraklarını bir ağ gibi sarmış tesislerini söküp götürmezler mi? Aya giden akıl, daha çok da vicdan demektir. Bundan böyle, hiç suçumuz sudurumuz yokken, bizi bir atom savaşında topyekun ölmeğe aya giden aklın vicdanı nasıl mahkum edebilir? Atomlarını depoladıkları yerlerden alıp götürecekler. Zehirli gazlerini de alıp götürecekler.. Bizi topyekun bir ölümden kurtaracaklar. Askerlerini de alıp götürecekler. Artık bayrağımız yırtılmayacak. Artık şehirlerimiz genelev gibi Amerikan askerlerince kullanılmayacak. Polisler Amerikalıları korumak için gencecik delikanlılarımızı kan uykularında öldürmeyecekler. Buna karşı çıkan yazarları da artık mahkeme mahkeme süründürmeyeceğiz. Vedat Demircioğlunun katilleri bir milletin adli vicdanını durmadan çiğnerken.. Artık milli onurumuzla kimse oynamayacak. Kanlı Pazarlar da olmayacak.. Konya, Kayseri ayaklanmaları da olmayacak. Bir zavallı kadını binlerce kişi çırılçıplak soyup, şehir caddelerinde en mahrem yerlerine kadar mıncıklamayacaklar. Bir milletin tarihinde çok kötü şeyler vardır. Kıyımlar vardır, işkenceler, pislikler vardır. Elde olmadan, yada bilerek onursuzluklar vardır. Her milletin tarihinde vardır bu. Kayseri caddelerinde binlerce kişinin çırılçıplak soyduğu, en mahrem yerlerini mıncıkladığı vahşetin ölçüsü yoktur. Ve insanlar aya giderken bu vahşet dünyanın bir yerinde icra ediliyor. Ve bizim vicdanımız Vedat Demircioğlunun katillerine sustuğu gibi, bu sonsuz vahşete de susuyor. Ve ayın altında ve toprağın üstünde başımız dik, kendimizi insandan sayarak dolaşabiliyoruz. Ve ben, 1969 yılında, insanlar aya ayak bastıktan üç gün sonra, bundan böyle insanlara daha saygılı olmalıyız diye yazabiliyorum.

Yaşadığım topraklarda çağın en büyük vahşeti yapıldıktan sonra. Evet bir kadını çırılçıplak soymak, binlerce kişinin içinde en mahrem yerlerini yırtmak, paralamak çağın en büyük vahşetidir. Bu korkunç lekeyi kabullenmemek de vardı. Bu vahşetin derinliğine vararaktan, protesto ederek. Hiç kimsenin tüyü kıpırdamadığı için vahşetimiz daha da katmerleşiyor.. Gene de milletimizi bu iğrenç vahşetten sıyırmak isterim. Çünkü bu, gözü dönmüş birkaç insanlık kafirinin tertibinden başka bir şey değildir. Bu çirkin işlemi yapan halk öfkelendirilmiş, başı döndürülmüştür. Gene de memleketimde böyle bir vahşet vuku buldu diye ben kendi adıma insanlıktan özür diliyorum.

Artık sevinmeli, bayramlar etmeliyiz. Vietnamlılar da bayram etmeli. Tekmil mazlum milletler de bayram etmeli. İnsan aklının zaferiyle öğünmeliyiz. Bir daha Endonezya kıyımı olmayacak. Olursa da insanlık bunun karşısında lâl-ü ebkem susmayacak. Susup da bu katliama katılmayacak. Artık insanoğlu Kayseri caddelerinde müslümanlık adına Ayşe kızı soyup, çırılçıplak dolaştırıp, kirletemeyecektir. Artık hiç bir memlekette, Amerikalı askerin şehvetinin selameti uğruna bir Üniversiteli genç yatağında o memleketin polislerince öldürülmeyecek. Ve bir milletin, hiç bir milletin adli vicdanı bunun karşısında susmayacak.

İnsan aklı aya kadar giderken, insan vicdanının toprakta sürüngenler gibi dolaşmakta devam edeceğine ben inanmıyorum. Akılla vicdan bir eşitlik içinde büyümüş, gelişmiştir her zaman.

Hasa, bakın az daha unutuyordum, artık caddelerde kitaplar da yakılmayacak. Bilhassa Kayseri caddelerinde. Bir iktidarın emriyle. Ve bir millet, hiç bir millet böyle bir vahşetin sıcaklığıyla çıplak bedenini ısıtmayacak. Hiç bir iktidar kitap toplatmak lekesini hiç bir milletin alnına süremeyecek. Aya giden akıl ve de vicdan buna izin vermeyecek. İnsanlar daha insan olacaklar. Milletler daha çok kişiliklerine dönecekler. Onurlarıyla hiç bir milleti oynatmayacaklar.

Bundan böyle hiç bir millet Süleyman Bey iktidarları yaşamayacak. Süleyman iktidarları yakında, çok yakında en geride kalmış bir millet için bile, bir düş olacak. Bir karabasan olacak. Böyle çağlara milletler tarihlerinde bile başlarını çevirip bir daha bakmayacaklar. Bir karabasan gibi kalacak tarihlerde Süleyman Bey çağları. Bundan böyle çok güzel günler görecek insanoğlu.

Düzenin Yabancılaşması üzerine

İdris KÜÇÜKÖMER

YAYINLADIĞIMIZ son kitapta kendi gücümüzce gözetilen amaç, henüz öğrenmek çağında olan sol için «ne yapılmamalı»yı göstermek, bundan da «ne yapılmalı»ya doğru yönelen bir adım atmaktı; yada «ne yapmalı»ya varacak ipuçları vermekti. Yoksa, «ne yapmalı»yı bütünüyle vermek, daha fazla bir çalışmayı gerektirir. Ve bu işin, Türkiye'deki tartışma ve eylemlerle daha çok kollektif bir çaba ile belirleneceğini kabul ediyorum. Yalnız, devrimciler bu ana kadar devrimin niteliğini ana hatlarıyla bilmeliydiler. Bunun için de kimlerin dost, kimlerin karşı olacağını doğru olarak hesaplamaya girmeliydiler. Bu arada Osmanlı ve Cumhuriyet bürokratlarını tarihi olarak yeterince anlamalı, toplum yapısında yerine doğru oturtmaya çalışmalıydılar. Bunların ana çizgilerinin, ekonomik statülerinin, ideolojilerinin nasıl geliştiğini ve gelişme içinde uğradığı değişiklikleri ortaya koymalıydılar. Bunları kendi ölçülerimiz içinde yapmaya çalışırken, konuya statik bir açıdan bakmak esasen olamazdı. Ve buna göre karmaşık, hiyerarşik bürokratik kliğin hiç değişmeyeceğini ben hiçbir zaman söylemedim. Bunlardan bir grubun şimdiye kadar tarihimiz içerisinde ters anlaşılmış «ilericilik»(!) çizgisinin de dışına çıkabileceğini kabul ediyordum. Ve bunların emekçilerle, fakir halk sınıflarıyla tamamlaşan bir birlik içinde olabileceklerine de işaret etmiştim. Fakat, bu iş, bana ancak tarihi bürokratik mekanizmanın dışına çıkarak mümkün gözükmektedir. Yoksa ona bağlı, onun çerçevesi içinde kalarak değil: Bilindiği gibi, devrim, «bürokratik ve askeri mekanizmanın el değiştirmesi» değildir. Bunu devrim sanmak, oportunizmdir. Ezberciler, eksik şematikler, bu noktaya çok dikkat etmelidir, bana göre. Özellikle, bizim Osmanlı'dan beri gelen bürokratik mekanizmamız, başka ülkeler bürokrasisine göre çok daha köklü ve önemli gözüküyor. Ona girmek ve onunla olmak, onun tarihi ağırlığının, bugünün dünya ve yurt koşulları içindeki asıl gelişme yoluyla ortaya çıkan ağırlığının mihrakına girmek olanağı fazladır. Bu arada, bizim bürokrasimize özellikle dikkati çekmek istedim. Sanıyorum, bu da bir ölçüde yerine geldi.

Kitap hakkında yapılan eleştiriler üç gruba ayrılabilir.

Bunlardan birincisi, okumadan yada anlamadan eleştirenler. Bunu geçiyoruz.

İkinci grup, kitabın aynasında kendilerini başaşağı gören gayriciddi ve metodsuz olanların grubudur. (Varlık ve Pen Club'ün bazı üyeleri gibi...) Elbette onlara da cevap vermeğe değmez. Onlara cevap, kendileri, daha doğrusu beyanlarıdır.

Üçüncü grup ise, ciddi gözükenlerdir. Bunlara kitabın yeni baskısında önsöze yapılacak geniş bir katkı ile cevap verilecektir. Ve aynı yerde bazı noktalara daha çok açıklık getirmeye çalışılacaktır.

Dr. Yalçın Küçük'e gelince... Kitapla ve sonra çıkan yazılarımla ilgilendiği, ve ilk yaklaşım olarak ciddi gözüken bir eleştiri yapıp yayınlanmak üzere ANT'a gönderdiği için, önce teşekkür ederim. Şüphesiz bana bazı hususları özet olarak açıklamaya da fırsat verdiği için ayrıca memnunum. Fakat, bir analiz niteliği taşımayan, ne istediği pek de belirli olmayan eleştirisinin geliştirilmesi ve bu konuda çalışmaya devam etmesi yararlı olacaktır.

Dr. Küçük'ün eleştirisi, anlayabildiğim kadarıyla iki bölümden ibaret. Birinci bölümde, sanıldığının aksine, kitabın Türkiye'deki son olayları açıklayamadığına, bu hususta başarısız olduğuna gayet kategorik ifadelerle değinilmekte, ortaya konmuş bazı meseleler, metine, kelimelere rağmen, bilmem neden, abartılmaktadır. (Sınıf meselesi ihracı gibi...)

İkinci diyeceğimiz bölümde, benim yanılmamın sembolik dedikleri üç kaynağı verilmektedir.

Benim cevabım da bu iki bölüme olacak. Dr. Küçük'ün aksi yönde hareket edeceğim ve önce «yanılma sebebi» dedikleri üç tarihi nokta üzerinde duracağım. Bunlar cevaplandırıldıktan sonra, ikinci bölümde bizim analizimizle ortaya çıkan çerçevenin bugünkü olaylara uyup uymadığı meselesini cevaplandıracağım.

BİRİNCİ BÖLÜM

Dr. Küçük'ün meseleyi ele alış biçimine ve anlamakta güçlük çektiğim metoduna dikkati çekmek üzere hemen bazı sorular soracağım: -

a) Kendilerinin sembolik dediği, tarihi yanılma sebebi olan üç husus (ki bunlar eksik yada yanlıştır), analizimizin asıl doğrultusuna, tarihi süreç içinde nasıl bir etki yapardı? b) Bunlar doğru olsaydı dahi, bunların yanında, bir olayı yada kurumu belirleyici başka unsurlar var mıydı? Bir olayı belirleyen çeşitli etkenlerden sadece bir iki işareti ele alıp diğerlerini görmemek, yada soyutlamak için diğerlerinin önemsiz olduğunu göstermek gerekmez mi? c) Ayrıca, Dr. Küçük'ün yaptığı gibi, bir mantıki sonuç çıkarmak için yetersiz unsurlardan hareketle, teferruatın üzerine fazla basarak (bize sübjektif gibi gözükmese bile) ulaşılması mümkün olmayan yerlere varılmaz mıydı? d) Diyalektik, bir ülkede, zigzagları ile doğrusal ve mekanik bir eğilim mi gösterir? Yoksa sebeplerin yarattığı sonuçların da sonra sebep olarak katıldığı kümülatif ve karmaşık bir eğilim gösterebilir mi? Ve devrim için belirecek zayıf halka, nasıl ortaya çıkar? Dr. Küçük bu hususta hem Türkiye hem de Vietnam olaylarında sonuçların sebep olarak etkilerini dikkate almaz bir tutumda gözükmüyor mu?

Nasıl bir metod anlayışıdır ki, «Küçükömer sanayici kapitalistleri, batıda doğmalarından daha önce, Osmanlılar'da arıyor?» Aslında bu sözler dahi, Dr. Küçük'ün kapitalist gelişme sürecini nasıl anladığı konusunda bizi tereddüde düşürüyor. Eleştiride süreç kavramı zaman zaman yok gözüküyor. Bu ve diğer hususları ortaya koymak üzere önce yanılmamız için gösterilen söz konusu tarihi sebeplere el atalım.

1. Dr. Küçük bu bölüme şöyle giriyor:

«Küçükömer'in modeli nerede yanılmaya başlıyor. Bu işin çizdiği gelişmeyi hatırlamak gerekir. Yalnız tekrar gerekli değil, hiç olmazsa doğruların tekrarı. Şurası hemen söylenmelidir ki, Küçükömer'in çalışmasında birçok doğru var. Bunların bazısı ilk kez söyleniyor, bazısı daha açık, daha belirli. Fakat söylenmeyen ve eksik söylenen bir - iki nokta yanılmanın kaynağını göstermeye yetecektir.»

«Kanuni Kanunnamesi'nin üzerinde durulmamış olması, noktaların ilki. 16. Asır'da köylü toprağa bağlanıyor bu kararname ile. Bu asırda -ikinci el kaynaklardan öğrenildiği kadar biliniyor, fakat şikayet defterlerinin incelenmesi tamamlayıcı bilgiler verebilir- Anadolu'nun çeşitli yerlerinden başkente angarya ile ilgili şikayetlerin gelmeye başladığı görülüyor. Bu iki bilgi pek yeterli olmamakla birlikte, klasik feodalitenin özelliklerine ilk adım sayılabilir. Veya hiç olmazsa, sömürü oranının arttığının işaretidir. Bu da anlaşılır bir şeydir. Çünkü, artık bir ganimet olma özelliğini yitirmiş durumdadır.»

Burada Yalçın Küçük'ün ilk işi, şu olmalıydı: Küçükömer şunları doğru olarak söylüyor, demeli, ve eleştirilen, doğru bulunmayan hususların doğrulardan nasıl ayrıldığını, nasıl çelişik ifadeler olduğunu ortaya koymalıydı. Çünkü, yanlışlarla analizin bütünlüğünün bozulup bozulmadığı ve belkemiğinin kırılıp kırılmadığı ancak bütün içinde ağırlığına, önemine göre belli olurdu. Kaldı ki, söylenenler hem eksik, hem yanlış.

Önemsiz yanlışlar:

a) Kanuni Kanunnamesi nedir? Süleyman Kanunnamesi mi? Bu da Kanuni zamanında değil, İkinci Beyazıt zamanında toplanmıştır (Halil İnalcık). b) Şikayet defterleri, Yalçın Küçük'ün söylediği tarihte yoktur. Ancak 17. Yüzyıl ikinci yarısında başlar (H. Sahillioğlu). Reayanın şikayetleri mühimme defterlerinden, adaletnamelerden anlaşılabilir.

Kitabın amacı, sol için «ne yapılmamalı»yı göstermek, bundan da «ne yapılmalı»ya yönelen bir adım atmaktı. Bu arada Osmanlı ve Cumhuriyet bürokratlarını tarihi olarak yeterince anlamalı, toplum yapısında yerine doğru oturtmaya çalışmalıdır. Karmaşık, hiyerarşik bürokratik kliğin değişmeyeceğini ben hiçbir zaman söylemedim. Bunlardan bir grubun şimdiye kadar tarihimiz içerisinde ters anlaşılmış «ilericilik»(!) çizgisinin de dışına çıkabileceğini kabul ediyorum. Ve bunların emekçilerle, fakir halk sınıflarıyla tamamlaşan bir birlik içinde olabileceklerine de işaret etmiştim. Fakat bu iş, bana, ancak, tarihi bürokratik mekanizmanın dışına çıkarak mümkün gözükmektedir. Yoksa ona bağlı, onun çerçevesi içinde kalarak değil. Devrim, «bürokratik ve askeri mekanizmanın el değiştirmesi» değildir. Bunu devrim sanmak oportunizmdir. Ezberciler, eksik şematikler, bu noktaya çok dikkat etmelidir.

Gelelim esas meseleye:

Demek ki, Dr. Küçük'ün yazdıklarını yanlış anlamadıysam, -

a) Köylülerin toprağa bağlanma gayretleri, b) Angarya ile ilgili şikayetlerin varlığı, klasik feodalitenin özelliklerine ilk adımdır. c) Ganimet bir kaynak olma özelliğini yitirmiş olduğundan, sömürme oranı artmış. Hemen soralım, peki ne olmuş da ganimet bir kaynak olmaktan çıkmış acaba? Ganimetin kaynak olmaktan çıkma aşamasında tamamen biçimlenmiş olan Osmanlı üretim ilişkilerinin bunda etkisi nedir? Sömürü oranının artışı ile ganimetlerin azalışı, hattâ eksi olması arasında, Dr. Küçük'ün söylediği gibi tek yanlı değil de, karşılıklı ilişki yok mudur? Sonuçlar da sebep olabildiği üzere, aralarında karşılıklı bağlılık vardır. Bu süreç, esas üretim ilişkileri çerçevesi içinde, yani ona bağlı olarak işlememiş midir? Bize göre işlemiştir. -

Osmanlı üretim ilişkilerinin merkeziyetçi niteliği, birikime karşı bir sürece yol açan başlıca özelliktir. Bu merkeziyetçi sistem, bölünmeye, feodal üretim ilişkilerine geçmeye de ayrıca engeldir. Merkeziyetçi hizmet hiyerarşisi, feodalite kavramıyla esasen barışmaz. Batıda çeşitli aşamaları gözüken feodalite içinde kapitalist ilişkiler doğduktan sonra, feodalitenin dönüşmeye başlamasıyla ancak kapitalist merkantilist aşamada merkeziyetçi teokratik milli krallıklar kurulur. Oysa, Osmanlı merkezi otokrasisi böyle bir gelişmeyle kurulmamıştır. Ve milli nitelik kazanmamıştır. Osmanlı mülkiyet düzeni, merkeziyetçi olarak kurulmuş (istila edilen birçok yerde mevcut feodal ilişkiler er yada geç tasfiye edilerek), islami ideoloji ile birlikte «toprak ve reaya padişahındır» düsturu altında esasta merkeziyetçi kalmıştır. Reaya dışında kalanlar (H. İnalcık'a göre sınıf), askeri hizmet erbabıdır. Feodal senyörlük ve manoryal sistem, Osmanlı'da kurulmamıştır.

Feodal üretim ilişkileri, büyük ölçüde, bölünmüş ve esas olarak kapalı, para ekonomisinin çok önemsiz olduğu ekonomik üniteler içinde işlemiştir. İster kiliseye mensup, ister laik olsunlar, senyörler ve krallar arasında fief verme ve vasallık bağlantıları bulunmakla beraber, krallık bu düzenin kendisine hizmet edilen merkezi haline gelmemiştir. Feodal düzende gelişen üretim ilişkilerinin, büyük ölçüde Osmanlı merkezi sisteminde göremediğimiz şu özellikleri vardır: a) Feodal üretim ilişkileri, esas olarak feodal senyörün toprağı içinde işler biçimde gelişmiş ve veraset önem kazanmıştır. Ve senyörlerle krallar arasında kuvvet dengesi ağır basar. Mevcut zayıf hiyerarşi, önemli bir ekonomik bağımlılık anlamını taşımaz. Vasallık kurumu, çok taraflı olup, bölünmüşlük içinde karmaşık bir dengeyi gösterir. b) Senyörün toprağı üzerinde artık ürünü alabilmekte karar alma gücü, feodal hukuk içinde düzenlenmiştir. Ceza verme, kararları genel olarak uygulama yetkisi de senyöre aittir. Önemli senyörlerin idam sehpası meydanda durur ve egemenlik işaretidir bu. c) Feodal bölünmüşlük içinden, egemen sınıflar meclisleri ve parlamentolar belirip gelişebilecektir. Zamanla bu meclislere burjuvalar da girecektir.

Osmanlıda:

a) Merkezi sistem kuruluştan itibaren gelişmiştir. b) Padişah ile beylerbeyi, Sancakbeyi, zaim, timarlı sipahi arasında bir kuvvet dengesi değil, mutlak bir hizmete dayanan hiyerarşi vardır. Bunlar kapuya (saraya) bağlıdır. Top-

Ferruh Doğan

ZENCİLER GİREMEZ!

AMERİKALILAR AYDA...

rak ve reaya padişahındır. Ara yerde bürokratlar vardır. Merkeziyetçiliğe karşı sivrilmeler, sistem gereği ezilecektir. Böylece feodal ilişkilere kapı devamlı kapalı tutulmaya çalışılacaktır. c) Osmanlı'da ceza sistemi, merkezileşmiştir. Şeriat uygulayıcısı kadılar, yönetici diğer bürokrasiden bağımsızdır. Beylerbeyi, sancakbeyi gibiler, alınan kararların, cezaların ancak uygulayıcısıdırlar. Bu hukuk ve ceza sistemi, islamiyet içinde kaynağını bulmuştur. Merkeziyetçi ilişkiler ile ümmetçilik, cemaatçilik birlikte oluşmuştur. d) Feodal bölünmüşlükle birlikte, giderek gelişen hakim sınıflar meclisleri, şehirlerde belediye kuruluşları, krallık merkezlerinde ve diğer bölgelerde parlamentolar ortaya çıkmıştır. Hattâ, daha sonra *parlamentoların, mutlak krallıkların* ortaya çıkmasında dahi geliştiği mutlak krallarla devamlı tartışma merkezleri oldukları görülmüştür. Oysa Osmanlı'da islamiyetin başlangıcındaki «şûra» kurumu işlememiş, merkezi ve bölge divanları bürokratik hizmet *hiyerarşisi* içinde demokratik ve sınıf niteliği bulunmayan kuruluşlardır. Belli tarihten sonra padişah divandan perde arkasına da çekilmiştir. e) Merkezi sistem, feodal gelişmelere yol açmamak için istila edilen yerlerde mevcut feodal hizmet şeklindeki angarya kurumunu kaldırmıştır. Bu hizmeti belli miktarda paraya çevirerek merkezi sistem geliştirilmiştir. Bu hususta, Halil İnalcık'ın değerli çalışması ürünü olan «**Adaletnameler**»inde gayet açık izahat vardır. Sadece bir istisna *şudur: Kıbrıs'ın fet*hinden sonra oradaki devlete ait şekerhane ve tarlalarda reaya için bir günlük angarya kabul edilmiştir. Diğerleri paraya çevrilmiştir. Ayrıca, reaya'nın timarlı sipahiye ambar yapmasına (ev değil) da değinilebilir. Reaya'nın vergi borcu olarak öşürü ambara yada en fazla bir gün mesafedeki pazara arabalarıyla götürme zorunluğu, tarım ekonomisinde bir angarya olarak kabul edilemezdi.

16. ve 17. Yüzyılı incelemiş başlıca tarihçiler, *(bu arada Ömer Lütfi Barkan,* Fuat Köprülü, Halil İnalcık, Osman Turan gibi) Osmanlı'da feodal bir düzen bulmamışlardır. Toprağa bağlama gayretleri sadece 16. Yüzyıl başında toplanmış kanunla değil, ondan önce de vardı ve sonra da devam etmiştir. Fakat feodal senyörlük ve manoryal sistem Osmanlı'da kurulmamıştır. Toprağa bağlama gayretleri, bir unsurdur. Fakat prensip olarak Osmanlı'da angarya yoktur. Sözü edilen dönemde ve eskiden beri Ortadoğu'da *para ekonomisi, feodali*teye göre önemli bir derecededir. Bu dönemde basit meta üretimi ve ayrıca manifaktür benzeri müesseseler Osmanlı'da kurulmuştur. Osman Turan (İslam Ansiklopedisi, İkta Bölümünde), Osmanlı timar sisteminin zamanla geliştiğini açıklarken, bu sistemi Selçuklular zamanındaki ikta*dan feodal eğilimlere müsaade etme*me bakımından ayırır. Hattâ Anadolu Selçuklularında da iktaların feodal sisteme engel olucu biçimde verildiğini iddia eder.

Esas düzenden, şikayetlerde gördüğümüz gibi, bid'atlar ortaya çıkmasının sebepleri doğru olarak anlaşılmalıdır. Burada Dr. Küçük'ten, sözünü ettiği sömürü oranının neden arttığını tek taraflı olmadan açıklamasını isterken, sömürenlerin kimler olduğuna dikkat etmesini de isteyeceğiz. *Bunlar merkezi sistemin bürok*ratları, kullarıdır. Mültezimlerdir, eminlerdir, mukata sahipleridir, beylerbeyidir, sancakbeyidir, zalimlerdir, sipahilerdir, hattâ kadılardır, v.s. Bunların elkoyduğu artık ürünün nereye gittiğini biz açıklamaya çalıştık. 17. Yüzyıl sonunda ortaya çıkan derebeyleri, yada ayan, yada ağalar, esas itibariyle feodal özellikleri bütünüyle gösteremeyecektir. Bunlar kapitalist ilişkilere gireceklerdir. Kaldı ki, ele alınan dönemde sömürücü bürokratların Kanunu Osmani dışına çıkan bid'atleri oldukça merkez, adaletnamelerle bunları şiddetle menetmiş, cezalandırmıştır. Zaten bu cezalandırma da, sistemin içinde mevcuttur. Fakat esas hatlarıyla bu merkeziyetçi düzen bölünmüş niteliği olan feo*daliteden başka bir üretim ilişkisini,* başka bir üretim biçimini temsil eder.

2. Dr. Küçük, yanılmamızın ikinci kaynağı olarak da *şöyle diyor:*

«Patrona İsyanı başka bir açıdan önemli. Bunun Lale Devri ile ilgili yanı daha az önemli. Görünüşte neden'dir. Asıl neden, uzun süren ekonomik bunalımıdr. Özellikle İran'la ticarette ithalat fazlası sonucundaki depresyon, İstanbul esnaf ve zanaatkârlarını sarsmıştır. Bunun neticesi olarak ortaya çıkan, devlete kısa bir süre için de olsa, elkoyan hareketin anlamı, bir yandan bütünüyle ekonomik nedenli bir olay olmasından, diğer yandan esnaf ve zanaatkârların devlete elkoyacak kadar güçlü olduğunu göstermesinden ileri gelmektedir.»

Garip şeyler doğrusu!.. Biz diyoruz ki,

a) Daha 18. Yüzyıl başından beri girişilmiş devletçilik hareketleri var. b) Esnaf yeniçerileşmiş, yeniçeri esnaflaşmış; o kadar ki, hem 17. bölüklü orta'dan olacaksın, hem de Patrona'lı olarak, hamam tellağı olacaksın, c) İstanbul'da 90 bin kadar olduğu *söylenen hattat mevcut* (Matbaa bu sırada geldi). d) Fiyatlar devamlı yükselmekte. e) Halkın dışında bürokrasi padişah ile birlikte büyük lüks ve merasim içinde bir çeşit barok uslupla yaşamakta. f) Patrona Halil İsyanı'ndan çok önce uzun süren ve isyana kadar devam eden İran Savaşı vardır. Bu savaşlar Osmanlılar için yıkıcı olmuştur. *Esasen harpler,* diğer koşullar da uygun ise, bir başkaldırma, bir ihtilal için, zincirin halkalarını zayıflatıcı çok önemli etken olmaktadır.

Bu koşullar altında İran'la olan ithalat ve ihracatta ithalat fazlası olsa bile, bunun önemi nedir? Ekonominin iyi durumda olduğunu söyleyen kim? Kim yapmış bu fazla ithalatı? İthal fazlası yeni bir olay değil ki Osmanlılar için. Dr. Küçük'ün asıl hatası, şu noktalardan ileri gelmekte*dir: Esnaf, yeniçeri, tekke* birliğini ihmal etmek ve tarihi süreç içinde Lale Devri'nin bu birliğin çıkarlarıyla ters düşüşünü görmemektir. Yeniçeri, İstanbul nüfusu içinde ayrıca önemli bir yer tutmaktadır. Diğer bölgelere göre, sözkonusu birlik, bir arada İstanbul'da etkili olmaktadır. Bunlar içinde «İran'dan ithal fazlası asıl önemli olaydır, Küçükömer bunu unutmuş» denilmesini değerlendiremiyorum. Yoksa, küçük hacımlı kitapta ortaya konmak istenen belkemiği üzerinde unutulmuş, ihmal edilmiş sürüyle tali etken elbette vardır. Dr. Küçük'ün ithal fazlasına birinci derecede önem verişini ne ile açıklayacağını doğrusu merak ederim.

3. Yanılmamızın üçüncü sebebi de şöyle açıklanıyor:

«Üçüncü nokta, 19. Asırdaki meşhur Türk - İngiliz ticaret anlaşmasından beş - on yıl önce ortaya çıkmış Kel Mehmed Olayı'dır. Sadece Aydın çevrelerini etkisi altına alan ve karacahil birisi tarafından yönetilen bu «Halk» hareketinde ileri sürülen istekler arasında serbest ticaretin yeralması oldukça düşündürücüdür.»

Dr. Küçük, önce ileri sürülen istekleri değerlendirmeli ve onlar içinde İngiliz seyyahının sözünü ettiği «**serbest ticaret**» isteğini yerine koymalıydı. Yoksa koşullarından cımbızla kopartılmış sözcükleri ortaya atmamalıydı. Tutum ve metod, yukarıda ortaya konan iki yanılma iddiasıyla aynıdır burada. Öyleyse ben, kendilerine «**hayır**» diyemeyeceği şu soruları sorayım: a) Sultan İkinci Mahmut bu dönemde tepe noktasına gelmiş derebeyi yada ayan'la birlik değil midir? Hele bu bölgenin Karaosmanoğulları ile? b) Simavi'lerden Börklüce Mustafa sarp dağlarla çevrili verimli ovaların yeraldığı bu bölgede egemen olmadı mı? c) Aydın'da suhte'ler ayaklanmadı mı? d) Aydın, Celali'lerde önemli olmadı mı? e) Atçalı *Mehmet,* 17. *yüzyıl* başlarında bürokrasiye karşı halkı korumayı şart koşan ve andiçen ve halkla beraber vuruşan Birgi'li Cennetoğlu'nun etkisinde kalmadı mı? f) Yeniçerilerin ortadan kaldırılmasıyla birlikte bektaşiliğin yasaklanması üzerine bazı Bektaşi şeyhleri Atçalı'nın yanına gelmedi mi? Hattâ mevlevi şeyhleri dahi bu işe karışmadılar mı? *g)* Padişahın gâvurlaşıp setre pantolon, iskarpin giymesi bu hareketle protesto edilmedi mi? h) Bu hareket şeriatın uygulanmasını istemiyor muydu? Mehmet böyle yapmadı mı? i) Bu harekette Atçalı Mehmet'e müşavir olarak dinadamları yanında çeşitli sınıf ve zümrelerden önemli kimseler katılmadı mı? k) Yine bu hareketten önce, Mora İsyanı ve Rus harbi büyük masrafları da doğurunca, halk üzerine ilave salmalar, vergiler konmadı mı? l) Bütün bunlar içinde esas başkaldırma bürokrasiye karşı değil miydi, kısaca devlete karşı değil miydi? «**Mültezimler, voyvodalara, zabitlere karşı**» değil miydi? Bunların halktan topladığı gayriadil vergilere karşı değil miydi? Mehmet'in şeriatı uygulayarak *devlet adına topladığı* vergilerin miktarı memurların topladığı vergilerin onda biri kadar değil miydi? Bu arada devlet kuvvetinin egemenliğini Senedi İttifak'la tescil edilen bir biçimde padişahla bölüşen mütegallibe ayana da karşı değil miydi? Bütün ekonomik toplumsal tıkanıklıklar, tekeller, tegallüp, bid'at de olsa, halka karşı devlet adına yapılmıyor muydu? Bu ortamda tarım ile esnaf arasında bir tamamlaşmanın güçleneceği normal değil miydi? Buarada serbest ticaretin (hangi ticaretin?) de talebi neyi gösterebilir ki? Yukarıki sorulara hayır diyemiyecekse, ki diyemeyecektir, **o** takdirde Yalçın Küçük ne istemektedir? Atçalı bir yanaşmadır, ağasının kızına aşıktır, isteyince büyük hakaret *görür.* Bu da işin psikolojik yanı. Avrupa'da imparatorluğun kuzey - batı kesimini emri altına alan babasının bürokratlarca öldürülmesinin intikamını almak isteyen, bir ara vezir de yapılan Pasbanoğlu Osman Paşa vardır. O, Mehmet'ten daha önce, ölene kadar Vidin merkez olmak üzere hüküm sürdü. Etrafına topladığı adamlarla, bayrağı, aşırı vergilere, bu arada ayana karşı da açtı. Bu gibi olaylarda esas hedef, devlet, yada onun somut temsilcisi bürokrasidir.

Çağatay Uluçay, Atçalı Mehmet meselesini yerine iyi koymuştur. Meselenin bütünü içinde İngiliz'in sözünü ettiği serbest ticaret yerine konulabilir. Asıl mesele, sömürücü olarak bürokrasinin gözükmesi... Mütegallibe ayanın da bu işe ortak oluşudur. Ayan'a karşı olmak, ikinci derecede gözükmektedir.

Iş böyle olunca, bize karşı reddiye diye öne sürülen hususlar, son derece önemli olarak ele alınıp koşullarından sıyrılınca «red» niteliğini kaybeder. Tekrar edelim ki, Dr. Küçük, yukarıki üç red sebebini, önce tarihi eğilimde yerine koymalı, sonra ele alınan çağda önemini araştırma ile tesbit etmelidir. Bu yapılmadığında işin ciddiyeti kayboluyor, kanısındayım.

Cevabın diğer kısmını gelecek sayıda vereceğiz.

BUGÜNE KADAR DEVLETTEN BEKLEDİĞİ HİÇBİR ŞEYİ ALAMAYAN DOĞULULAR
— Zap Köprüsü yapımından sonra bütün umutlarını gençlere bağladılar —

hakkari raporu

GEÇİT VERMEZ ZAP SUYU'NDA!

Erdal MERDAN

— *Yidiimiz darı ekmee zabah ahşam, suyumuz yoh, ışımız, yolumuz yoh, nah şu başbarmaam gader cılbahık işde.*

— Hapisaneniz va ya sıcak sulu, kaloriferli.

— *Ohuma yazma bilenimizi bulaman golay golay. Çocugumuz, gadınımız türkceyi heç gıvıramaz, ohulumuz mehdebimiz yoh.*

— Kütüphaneniz va ya, milyonluk?..

— *?!...*

A'zap

Zap suyunun en coştuğu, en deli deli çağladığı bir zamanın sabahı dört Şavutan'lı belirir kıyıda; dört buçuk siluet. Bir de çocuk vardır aralarında, 8-10 yaşlarında, hasta.

Kar'ın kalkmasını beklemişler bir kış altı ay. Altı ay sürermiş kış bu memlekette...

Bir kaya ile, karşıda bir demir direğe tutturulan telden geçilecektir karşı kıyıya, şoseye.

Telin başına geçer dört Şavutanlı. Önce okuyup üflerler. Sonra ilkin çocuğun amcası, arkasından sırtında çocukları Baba, arkasından diğer iki kişi tutunurlar telden sarkan lastik çemberlere.

Üstünde dört kişiyi birden gören Zap azmıştır. Daha coşar, iner, kalkar, kıvrılır...

Baba sürekli çocuğa bakmamasını tembihler. Sudan ilk kez geçen, telin, gizli bir el tarafından süratle suyun geldiği yana doğru çekildiğini sanırmış; geçene korku verir, baş dönmesi yaparmış bu. Buymuş babanın sudan ilk kez geçecek çocuğu sürekli uyarmasının nedeni.

Korkunç gürüldemelerle çağlayan Zap'ın tam ortasına gelmişlerdir. Baba bir kez daha tembihler çocuğa bakmamasını. Heyhat! İnsanoğlunun yasağa karşı hep meyli olduğu bilinen şeymiş ya... Böyle olurmuş hep. Baba çocuğa bakmamasını tembihledikçe çocukta dayanılmaz bir istek halini almıştır bakmak. Mücadele eder bir süre kendisiyle ama, hastadır, güçsüzdür, yenik düşer, bakar, bakar bakmaz da...

Baba bilir, irkilir, ama bakmaz arkasına. Suya da bakmaz. Gözü karşı boşlukta, pamuk yığınlarındadır. Öyle kalakalır uzun bir süre. Ötekiler de...

Sonra döngerisin eder dört Şavutanlı...

Göz çanakları mı kurumuştur yaş çıkmaz, erkekliklerine mi yediremezler, ağlamazlar. İnerler kıyıya, saatlerce, belki de günlerce, çocuğun cesedini araştırırlar şu kaya senin bu kaya benim, takılır kalır umuduyla.

İlahi Ağa

Baba'yla konuşuyoruz, olaydan iki yıl sonra. Bizim Boğaz Köprüsü hakkında ne düşündüğünü soruyorum bir punduna getirip. Hiçbir şey bilmiyormuş bu konuda...

Harcamaların 3 Milyarı bulacağını işitir işitmez şöyle bir baktı yüzüme, **«3 bin!»** dedi. **«3 Milyar»** dedim, **«3 Milyon»** dedi. Basa basa **«3 tane bin mil... yon»** olduğunu tekrarladım. Yürüyorduk, durdu, kafasını yıktı yana, **«Yarenlik ediyon heral»** dedi, **«3 dene bin milyon ne dimek biliyon mu sen?»**

Anlattım birbuçuk saate yakın, inandı. Uzunca bir **«Aaboooooovv!»** koyverdi sonunda elinde olmadan. **«Bununlan»** dedi, **«Bizim memleket nasıl adam olmaz, hey ula, üç dene bin millyon ha!»** Okkalı bir tükrük savurdu. Yürüdük.

Tel geçidin birkaç kilometre ötesindeki asma köprüyü gösterdi. YSE bir asma köprü inşa etmeye kalkar Zap üstüne. Seçilen yer, tam tel geçitin olduğu mahaldir. Yer seçimi gerçekten çok isabetlidir. Başlıcalarını Şavutan, Maddalanus, Derik, Şervan, Sekran gibi nüfusça kalabalık köylerin (18 köy) kapsadığı bir havalide, hiçbir teşebbüs herhalde bir asma köprü kadar olumlu olamazdı gayri. Gelin görün ki, köprüyü ille de birkaç kilometre öteye aldırmak isteyen bir Ahmet Zeydan çıkar ortaya. 18 köyün ağası bilinen Ahmet Zeydan'ın bu ani çıkışı şaşırtır YSE'yi, **«Nasıl olur?»** der Ağa'ya, **«Nasıl olur? Sizin gösterdiğiniz yere alırsak**

sacak 4-5 köy istifade edecek köprüden. Oysa kararlaştırdığımız yerde istifade edecek olan sizin kendi köylerinizdir...» Köylerinin köprü istemediğinde, tel geçitin yeterliliğinde, asma köprünün ille de kendi gösterdiği yerde kurulmasında diretir Ahmet Zeydan. **YSE Müdürü Mustafa Aras** da fazla üstelemez, dostu Ahmet Zeydan'ın istediği yere kurdurur köprüyü. Ahmet Zeydan'ın seçimlerde AP'den de milletvekili adayı olduğunu unuttuk bu arada...

Karşıyla irtibatını tel geçitle sağlayan 18 köyün sahibidir Ahmet Zeydan. Tapusuyla, senediyle ispatlamıştır bunu. Böyle olunca tabii köyün insanı da, hayvanı da, bitkisi de Ahmet Zeydan'ındır gayrı. Her yandan senelerce emilmekten canlarına tak diyen köylüler aralarında para toplar, 230.000 liraya satın alırlar Ahmet Zeydan'dan köyleri. Karşılığında da hiç bir tapu, senet çıkartma gereğini duymazlar korkularından. Bu yolda ufak bir iki teşebbüsü de Ağa ustalıkla savuşturmasını bilir.

1 — Havali ormanlıktır. Ahmet Ağa, elinden çıkan köyün, meşesinin, gürgeninin dışarı akmasını istemez. Bunun için engeller köprü yapımını. Çünki karşıyla irtibat kurulamadığı sürece ağaçlar emniyettedir. Bu durumda ağaçların Ağa'ya da yaramıyacağını düşünenler çıkacak tabii. Ağa birgün sağlıyacaktır karşıyla irtibatını ama, ne zaman kimbilir. Güttüğü politika, Sam amcasının, zamanında petrollerimiz için tutturduğu politikanın aynıdır. **«Mal'ın çantada keklik görünenini ileriki dar güne saklama, elaltında tutma»** politikası... Yedekçiliktir Amerikan usülü bu politikanın etiketi.

Oyunun 2. Perdesi daha enteresan.

Ağa bir gün tekrar el koyuvermiş köylere **«Benimdir»** diye. Köylülerle Ağa arasındaki diyalog çok ilgi çekicidir burda. Köylüler:

— Nasıl olur, köyleri 230.000 liraya satmadın mı Ağa?

— Köyleri sattım mı size? (Güler bıyık altından) **.Gösterin tapusunu?**

Beyinlerinden vurulmuşa döner köylüler, neye uğradıklarını bilemezler. Kendilerine geldiklerinde:

— Yani aldığın o 230.000 lirayı inkar mı ediyon?

— Yook, inkar etmiyom, kattiyen?

— Ee öyleyse?

— O 230.000 lira, birkaç sene elinizde tuttuğunuz köylerimin kirasıydı, verginizdi bana!

Tüm yerden kesilir köylülerin ayağı bu kez de. Sus pus, kafaları donuk, bedenleri donuk, hisleri donuk kaskatı bakışa kalırlar birbirlerine.

2 — Ahmet ağanın bu dümene -bilhassa- seçimlerden önce başvurmasının nedeni, önceden sattığı(!) köyler üstünde yeniden hak iddia ederek, 18 köyün oy'unun da üstüne yatmaktır; sahibi sıfatıyla tabii...

Oyun burda bitmez.

Şimdi bu zat, parlamenter sıfatıyla da Mecliste görev alarak, memleketin kaderinde de söz sahipliği yapacaktır.

Fakat bugün o Ahmet Zeydan'lara rağmen uzak kentlinin neleri bildiğini sayalım da şaşkınlıktan yutun küçük dilinizi.

Boğaz Köprüsü'nün, ayaklarının ve 22 km. lik çevre yolunun geçeceği yerlerdeki arsaların, belli azınlık tarafından daha 10 yıl önce satın alınıp stok edilişinin altındaki arsa spekülasyonunu,

Türkiye'deki komisyonculuğunu başbakanın yaptığı bir şirket (Morrison)in, Ereğli'deki demir - çelik fabrikasıyla olan ilişiğini,

Bu fabrikanın da, dış pazara çıkma olanağından yoksun oluşu yüzünden geleceği için mutlak bir iç pazar yaratma zorunluğunda olduğunu,

Ve fabrikanın Boğaz Köprüsü yapımıyla olan ilgisini,

Okuma yazma bileni de bilmiyeni de, Türkçe konuşanı da konuşamıyanı da biliyor.

Köprünün 4-5 yılda kendini amorti ettireceği iddialarına gülüyor. Bakanın hesaplarının 15 yıl sonrasına ait olduğunu bildiği için de:

İnanmıyan gitsin, «mamur ve müreffeh Türkiye'nin geleceği için ille de bir Boğaz köprüsünün gerekliliği»nden söz açsın bakalım!

Eğitim çıkmazı

Anayasa, öğrenim ve eğitim! 50. madde: **«Halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlamak, devletin başta gelen ödevlerindendir... İlk öğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur.»**

Hakkari yöresinde okulsuz köy oranı %98...

Toplam nüfusunun %82'sinin, kadın'ının %97'sinin okuma - yazması yok.

Gülünç geliyor insana gayri; OKULSUZ, susuz, yolsuz, elektriksiz bir yörede hapishanelere, kütüphanelere milyonlar döken, bir köprüye milyarlar dökmeye hazır bir devletin, **«başta gelen ödevi»**ni ifaya çağrıldığında maddi olanaksızlığından söz etmek!

Devlet, Çağlayangil'in Pakistan yoldaşı torununa döktüğü harcamalarla bile Hakkâri'nin eğitim sorununu kökten hallederdi...

Suç oranının en düşük olduğu bir yörede bir hapishaneye 7 Milyon, okuma - yazma bilenin parmakla gösterildiği bir vilayette bir kütüphaneye 1,5 milyon dökmekle hükümet; hem bir kez daha şimşir tarağa olan dayanılmaz (!) zaafını dile getiriyor, hem de **«Devlet, yatırımları toplum yararının öngördüğü önceliklere yöneltmelidir. Madde 41.»** diyen anayasayı resmen bir kez daha çiğniyordu.

Şu halde 3 Milyarlık açığa, faizi bile ödenemiyen borçlara rağmen maddi olanaksızlık değildi söz konusu olan. Neydi peki?

«Öğrenim ve eğitim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur.» diyen Anayasaya karşın, hükümetin, bu yörenin öğrenim ve eğitim sorununa karşı olan bu müsamahalı tutumu, bu yöre insanını «vatandaş»dan saymamakla yorumlanır. «Başka izah tarzı» yok bunun. Karşıtı ispat edilene dek de böyle kalacaktır kadın, erkek, çocuk, ihtiyar tüm uzak doğu Anadolu insanının zihninde bu..

Tefeci soygunu

«Her taşın altından çıkmak» patentinin tapulusu, yakın tanıdık cingöz recal'lerimiz için bir cennettir tüm Doğu Anadolu. Burda köylüyü ve devleti bir arada öyle ustaca bir soyuşları vardır ki, yiyeni bile memnun korlar yediği kazıktan burda.

Ege'de, Karadeniz'de çay, tütün, fındık üreticisinin başına gelenin püskülüsü, *burda hayvan yetiştiricisinin* başına gelir aynen.

Ve **«Bu düzen değişmelidir - B. Ecevit»**'de değinilen oyun konur sahneye her sene.

Yılın 6 ayı karla kaplı olan bu yörede, her kış ortası parasız kalan köylünün elindeki tek metaının iş - gücü yada hayvanı olduğunu bilir cingöz. Ve, yazın 15'den gidecek işgücünü 5'e, yazın doğacak kuzuyu da daha anasının karnındayken 50'ye kapatır köylüden.

Doğmadan sahibi olduğu kuzuyu cingöz, yazın köylüye doğutturur, besletttirir, 150 - 200 liralık mal haline geldiğinden emin olur olmaz da devreder Suriye'ye, Irak'a. Kendi bildiğince, kaçak tabii.

Devlet de döviz bekler hayvan ihracatından(!).

Bir yandan da bilerek, bir ucu Ege'de kurulu bu düzenin teşvikçiliğini, bekçiliğini yapar.

Bir Et - Balık Kurumu, bir yün fabrikası akıl edip, hem kendi için hem yöre halkı için bir iş - gelir sahası açmayı düşünmez. Aklı hapishaneye çalışır.

Bu arada binlerce koyun keçi Suriye, Irak yollarında talan olur gider.

Cingöz aynı dümeni yünde ve sütte de döndürür, bilmem kaçıncı yerinden daha çarpıp savuşur köylüyü.

Uzak kentli unutmuş gülmeyi. Şimdi umutla, cılkı çıkmış bu kokuşmuş sürdürüyü **«billah da suya sabuna dokunmadan değiştirmek»** sevdasında olduklarını duyduğu **«ortanın bilmem nerelileri»**ni arıyor şimdi fellik fellik. Umutla.

Yasak bölge

Anayasa'da temel hakların niteliği ve korunması, 10. madde: **«Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzurunu, sosyal adalet ve hukuk ilkeleriyle bağdaşamıyacak şekilde sınırlayan siyasi, iktisadi ve sosyal bütün engelleri kaldırır; kişinin maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar.»**

Irak'a Türkiye'den yakın, **«uzak kent»**in uzak bir ilçesidir Çukurca. Türkiye Cumhuriyeti sınırları içindedir ama giriş de çıkış da, Vilayetten alınacak izne tabidir burda. Erzak, nüfusa göre ayarlanır, dağıtılır hükümet eliyle.

Devlet, Çukurca'lının **«temel hak ve hürriyetlerini, adalet ve hukuk ilkeleriyle bağdaşamıyacak şekilde sınırlayan siyasi, iktisadi, sosyal»** ne kadar engel varsa koymuş, **«maddi ve manevi varlığını»** köreltmek için elinden geleni yapmıştır. Lamı cimi yok bunun, apaçık ortada bu. İl'de 7 Milyonluk hapishane, ilçede Utanç Duvarı, halkta moral denen şey bırakmamış, bir daha kolay kolay tamir edilemiyecek bir huzursuzluk ve güvensizlik kaynağı yaratmıştı.

Alın, Çukurca'nın Biyadır köyünden Mehmet Demir: **«politikacı»** diyor, **«tepiyor cebren bizi. Gazeteciyi, turisti bırakmıyor ilçemize, heral niyeti bizi millete temelli unutturmak. Bizi bi vergiden vergiye, bi de seçimden seçime hatırlaması o gader ağrımıza gidiyor ki, ne yüzünen gelecek oy istemeye. Şimdi 1 milyon sunsa da oy'umu verirsem kafirim gayri. Bi sen mi diyecen, kimi isten he heey, herkes benden de beter. Bize yaptığı bu muamele ne! Biz bu memleketten miyik değil miyik bilelim hele. Değesek temelli goyvirsin yakamızı, Irak'a teslim itsin bari de hemi biz gurtulak hemi gendi. Şu ortadanlık yok mu, ağzımıza...yor. Şuramıza geldi vollaha öldürsün de gomasın gayri bizi böyle... biz göremiyok sen ilet beyim, ya kessin bizi ya bi hal çaresi düşünsün. «Satak Hakkariyi» dimişler. Zaten maneviyatımız bozuk, hepden ağzımıza...tı bu lafı, Tesalli edeceğine ne diyor bah yav. Temelli bırakırsınız amma satamazsınız. Zap'a dökün daha iyi o zaman... böyle konuşan bitek benim sanacaksınız, yiirmi köyün nidası vardır sesimde beyim! Hepsinin adına konuşuyom, onların hali benden de beter. Kellemizi uzadıyok gayri, bu milletten sek ya virin hürriyetimizi yada öldürün.»** Sustu, torbasını yüklendi, yürüdü bir zaman, döndü **«Yaz beyim»** dedi, «yaz, **Memet Demir 50 kilo sekleminen düşdü Çukurcanın yoluna. Allah sonunu hayır getira, cümlemizin.»**

Arkasına bakmadan uzaklaştı.

Bakan'ın 3 günde açacağını iddia ettiği 70 km.'lik Çukurca yolu tam 3 aydır kapalıydı. Ve Mehmet Demir, dağ yolundan katedecekti nurlu ufukları, sırtında 50 kilo yüklen, 5 gün 5 gecede.

... Ve sonu toprak

Anayasa, toprak mülkiyeti, madde 37: **«Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini gerçekleştirmek ve toprağı olmayan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlamak amaçları ile, gereken tedbiri alır. Toprak dağıtımı, ormanların küçülmesi veya diğer toprak servetlerinin azalması sonucunu doğurmaz.»** 15.000 çiftçi ailesinden 6500'ünün el kadar toprağa bile sahip bulunmadığı bu uzak kentin toprak sorununu da bir okuma yazma bileninden, Şükrü Duran'dan dinliyelim:

«Toprağın ancak %2'sinden faydalanılan bölgemizde halk, ihtiyacı olan ürünün %15'ini sağlıyor, geri kalanını dışardan temin ediyor. Ekseriyatı hazinaya ait topraklar da gözümüze baka baka küf tutuyor. Hükümet eğer o topraklardan biraz koklattırsaydı bugün verim en azından %50'ye çıkardı. Kimi yerde kaçak işletilen bu topraklar yüzünden az mı kişinin ocağı sönüyor her yıl. Önemli olan insanların refahı değil mi. Hükümet şu toprakları dağıtsa ne kaybeder sanki, lazım olduğu zaman alsın geri. Şimdi nasıl olsa boşta... Mühim olan hazinenin mi toprağa sahip olması yoksa geçimini rençberlikten sağlıyan çiftçinin mi! Köylünün canıdır toprak. Topraksız köylü neye benzer... dediğim gibi, zaten dar erazinin ekseriyatı hazinaya ait. Madem kullanmıyor hükümet, eraziyi tevzi yoluyla dağıtması icap etmez mi. Ne sağlıyor bu topraklar hazinaya, şunun bunun ocağını söndürmekten başka. Anlamıyok ne biçim şey bu. Hükümet bilmiyor mu yoksa burda erazisi olduğunu.»

Bilip bilmemesi neyi değiştirirdi.

%2'sinden faydalanılan toprağın çoğu, burda da birkaç kişinin elinde toplanmıştı. Hepsi kaza ve şehirlerde oturan nüfuzlu kimseler olup, aralarında Ahmet Zeydan gibi milletvekili adayları bile vardı. Elbette istemezdi bunlar topraksız köylünün toprak sahibi olmasını, çünki kendilerine lazımdı bu adamlar. Çünki topraklarını işletecek olan bu topraksızlardı. Şehirde oturan bir salon çiftçisi içinortakçısız toprağın değeri sıfırdı. Toprak Kanununu 1930'larda raflarda çürüttüren, ta 1945'lerde çıkan kanunun türlü - çeşitli dümenlerle uygulanmasını engelleyen bunlardı...

Varsın hazine toprakları yüzünden ocaklar sönmekte devam etsin, insanlar varsın dağlarda hayvan misali yayılsındı açlıktan. Kimin umurundaydı, çark gene dönecekti kendi bildiğinde...

Şehirli, kazalı salon rençperinin barınağı bir parti de, toprak reformunun en ateşli savunucusu kesiliyordu. Şimdi **«uzak kent»** insanının gözü gülen kargalardan başka bir şey gördüğü yok beyler! İnanmazsanız gidin görün, ortadan.

Bir çağrı

Şimdi bir çağrı var uzak kentden.

Temmuz güneşinin sarı sıcağına aldanıp, kendi yaşamlarının getirdiği kişisel bunalımlardan, türlü burjuva şartlanmalarından kurtulmak kaygusuyla çırpınan küçük burjuva popülistleri dışında, tüm gerçek - devrimci genç arkadaşlara sesleniyor Hakkâri: **«HÜKÜMET EĞİLMİYOR DAVAMIZA. TÜRK GENÇLİĞİ EĞİLSİN! TEK DAYANAĞIMIZ ONLAR GAYRI! DEVLET UNUTTU! GENÇLİK UNUTMASIN BİZİ! UZAK KENT SİZİ BEKLİYOR!»**

Kamu iktisadi kuruluşları halk yararına çalışmıyor!

VERİMLİ ÇALIŞTIRILMAYAN DEVLET FABRİKALARINDAN BİRİ

Halkın yönetiminde olmayan kuruluşlar halka karşı düşüyor

Hilmi ÖZGEN

Yurt ekonomisinde çok önemli bir yeri olan kamu iktisadi teşebbüslerinin işleyiş şekilleri ile işletmelerde rastlanan aksaklıklar ve bunları ıslah çareleri hakkında bir fikir edinebilmek için Yüksek Denetleme Kurulu raporlarına dayanılarak hazırlanan Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonunun raporlarındaki istatistik bilgilere kısaca göz gezdirilmesi faydalı olur.

Türkiye milli gelirinin yedide birini meydana getiren ve ana teşekküllerin kurdukları müesseseler ve katıldıkları iştiraklerle 144 ünite ile faaliyette bulunan 30 kamu işletmesi 1966 yılında:

Endüstri dalında 11 milyar liralık milli gelirin % 45'ini

Ticari faaliyetler dalında 5,4 milyar TL. milli gelirin % 12'ni

Ulaştırma işlerinde 4 milyar liralık milli gelirin % 42'ni meydana getirmiştir.

Kuruluş amaçları ve meşgul oldukları üretim konuları bakımından 7 grupta toplayabileceğimiz kamu işletmelerinin öz kaynakları ile sabit kıymetleri ve 1966 yılı bilanço kârları ile mali rantabilite oranları çizelgede gösterilmiştir.

Çizelgede gösterilen öz kaynaklar işletmelerin ödenmiş sermayeleriyle ihtiyatlarında biriken paraları göstermekte olup bunların sahip oldukları fabrika tesisleri, arazi ve gayrimenkullerin bugünkü rayiçleriyle tutarları (175) milyar lirayı aşmaktadır. Üzülerek ifade etmeğe mecburuz ki yurt ekonomisinde bu kadar önemli yerleri olan bu işletmeler bugünkü işleyiş şekilleriyle kuruluş gayelerinden uzaklaşmış, verimsiz ve politika kodamanları ile nüfuzlu iş adamlarının rahatça at oynatabildikleri işyerleri olarak faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Liberal eğilimli karma ekonomiden sosyalist ekonomiye geçişte birer uygulama alanı ve ülkücü kişilerin yetişeceği bir eğitim fidanlığı olması gereken bu kuruluşlar, anayasamızdaki «Sosyal Devlet» ilkesine karşıt politikacıların ve yüksek kademelerdeki yöneticilerin bağlı bulundukları liberal inançlar dolayısıyla gittikçe kuruluş amaçlarından uzaklaşmakta ve çevresindekileri zengin etmeğe yarayan birer kâr müessesesi haline gelmektedirler.

Bazı yöneticiler sandalyelerini yitirmemek amacıyla yüreklerinde yeşeren toplumcu inançlarını çevrelerinden gizlemeye ve politika kodamanlarının arzularını yerine getirebilmek için sabahtan akşama ip üstünde perende atmaya mecbur kalmaktadırlar.

Yurdumuz yağmur yağınca taşıp kabaran kupkuru çaylarıyla, savaş alanında harikalar yaratan çelimsiz insanlarıyla, içi başka dışı başka mürai ve ikiyüzlü adamlarıyla bir acaip memleket olduğundan, hergün rastladığımız bu şaşırtıcı görüntülere gülüp geçmekteyiz.

Yöneticilerin kişiliklerine bu kadarcık değinerek kamu işletmeleri hakkındaki izahatımıza devam edelim, ve yukardaki çizelgede gösterilen kamu işletmelerinin çalışma şekilleri hakkında biraz daha bilgi verelim.

I - Maden işletmeleri

Bu grupta Türkiye Kömür İşletmeleri (TKİ), Etibank Maden İşletmeleri, Türkiye Petrolleri A. O. yer almaktadır. Her birinin kuruluş kanunları ve sermayelerinin birikim kuralları değişik olmakla beraber bütün bu kuruluşlar yeraltı servetlerinin işletilmesiyle meşgul olduklarından aynı gupta toplanmışlardır.

Yukardaki çizelgenin incelenmesiyle anlaşılacağı üzere 1966 yılında bu gruptaki işletmelerin öz kaynakları toplamı 2 milyar lira civarında olup, yabancı kaynaklarla birlikte 4 milyar liralık sermaye kullanmaktadırlar. Bu işletmelerin öz kaynaklarına nazaran hesap edilen mali rantabilitelerin ortalaması % 11,8 oranındadır. Yani işletmelere yatırılan sermayenin % 1,8'zi oranında kâr elde edilmektedir ki, batı memleketlerindeki maden işletmelerinin rantabilite oranlarına nazaran hayli düşük bir rakkamdır.

En düşük rantabilite ile çalışan kuruluş Türkiye Kömür İşletmeleri olup 1966 yılı konsolide bilançosuna nazaran 1,2 milyar lira sermaye kullanan bu kurum yıl sonunda ancak 1,4 milyon lira kâr sağlıyabilmiştir.

Türkiye Petrolleri A. O. ise 685 milyon liralık öz kaynaklarına karşılık 66 milyon lira kâr sağlamıştır. En yüksek rantabilite ile çalışan ve maden işletmelerinin ortalama rantabilite oranlarını yükselten işletmeler, Etibank Maden İşletmeleri grubudur. 1966 yılında 1 milyar liralık öz kaynaklarıyla % 27 oranında 273 milyon lira kâr elde etmiştir.

Bu sonuç bize, yabancı sermaye iştiraklerinin neden Etibank işletmelerine musallat olduklarını ve Karadeniz Bakır İşletmelerine katılan Amerikan sermayesinin ne büyük kârlar peşinde koştuğunu göstermektedir. Keza madencilik işleri grubunun kârlarını azaltacak diğer bir konu da, özel sektör işletmelerince üretilen bazı madenlerin (Linyitler) kamu işletmelerine devrolunarak bunlar eliyle halka satılması teşebbüsüdür.

Düşük kaliteleri ve yüksek maliyetleri dolayısıyla halka satamadıkları linyitleri kamu işletmelerine devreden özel sektör işadamları devlet sırtından zengin olma yolunu bulmuşlardır. Halbuki aynı sektörün sözcüleri kârlı satış konuları olan Sümerbank mallarının satışlarını kendi üzerlerine alabilmek için taşradaki satış mağazalarının kapatılmasını ve Sümerbank mamullerinin tüccar eliyle satılmasını istemektedirler.

II - İmalat işleri:

Bu grupta Sümerbank, Demirçelik İşletmeleri, Sellüloz ve Kâğıt Sanayii, Azot Sanayii, Şeker Şirketi, Makine - Kimya Sanayii, Çimento Sanayii, Petro - Kimya Sanayii gibi büyük işletmeler toplanmakta olup yukardaki çizelgenin incelenmesiyle anlaşılacağı üzere bu gruptaki işletmelerin öz kaynakları toplamı 3,3 milyar liraya ulaşmaktadır.

Fabrika ve tesislerin kuruluş değerleri üzerinden net bedelleri 3,8 milyar liradır. Ki bugünkü rayiçle «5 katı üzerinden» 20 milyar liralık bir varlık teşkil etmektedir. Bu teşekküllerin 1966 yılı sonundaki kârları toplamı 372 milyon lira olduğuna göre mali rantabilite ortalaması %11 oranına yükselmiş bulunmaktadır.

Bu işletmelerin faaliyet sonuçları hakkında bir fikir vermek için yukarıda adı geçen komisyonca hazırlanan raporda kaydedilen 1966 yılı bilanço kârları aşağıda gösterilmiştir:

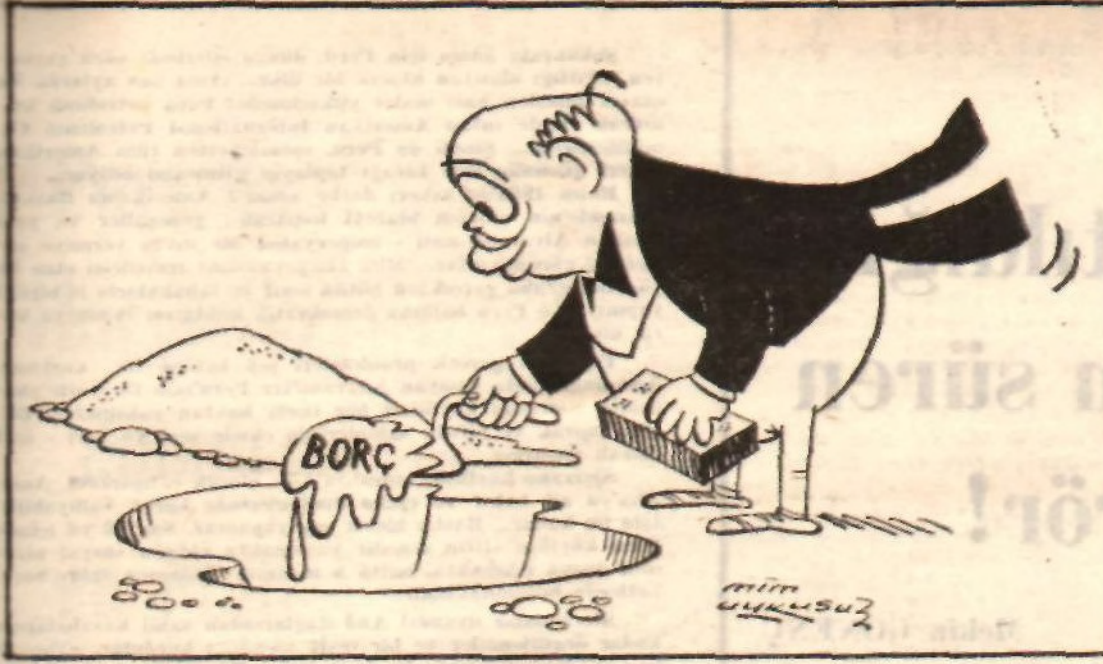
İşletme	1966 kârı milyon TL.
Makine - Kimya	42
Çimento Sanayii	9
Azot Sanayii	6
Şeker Şirketi	32
Demir Çelik	51
Sümerbank	24

Rakkamların incelenmesiyle anlaşılacağı üzere, 20 milyar liralık varlığa dayanan bu işletmeler 440 sayılı kanunun emrettiği oranda verimli çalışmadıkları gibi halka sattıkları malların fiyatları da piyasayı düzenleyici mahiyette rol oynayacak derecede ucuz değildir. Yani bugünkü işleyiş şekilleriyle bu

KAMU İŞLETMELERİ KÂRLARI VE RANTABİLİTESİ

İşletme nevileri	Öz kaynaklar Milyon TL.	Sabit kıymetler Milyon TL.	1966 kârları Milyon TL.	Mali rantabilite %
Madencilik	1.933	2.180	0,228	11,8
İmalat	3.369	3.808	0,372	11
Enerji	0,446	1.074	0,044	9,9
Ticaret	1.165	0,581	0,065	5,6
Bankacılık	3.311	0,500	0,241	7,2
Ulaştırma	2.860	4.249	0,152	—
Hizmetler	9.533	1,634	1.156	12,1
Diğerleri	0,641	0,590	0,073	—
Toplam	23,258	35.021	2,027	8,7

(Kaynak: Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu raporu. Sahife: 13)

kuruluşlar hem kârlı ve verimli şekilde çalışmamakta ve hem de geniş halk yığınlarının ihtiyaçlarını ucuz şekilde karşılayamamaktadırlar.

Demir Çelik Fabrikalarının inşaat demirleri satışlarında en büyük kârları aracılar elde ettiği gibi, çimento sanayii'nin çimento bayilikleri örgütü de bilhassa sıkışık zamanlarda kontrolsuz bir şekilde faaliyetini sürdürmektedir. Azot Sanayii'nce üretilen kimyasal gübreler yurt dışından gelen benzerlerine nazaran ortalama %52 oranında pahalı olup, devlet bu fabrikaların zararlarını ödemek için her yıl bütçeden 50 milyon lira ödemekte ve Sümerbank mamullerine her fırsatta yapılan zamlar fakir halk kitlelerini rahatsız etmektedir.

Bütün bu aksaklıklara ve israflara rağmen yine de bu teşekküller çok önemli işler başarmakta olup, aşağıda açıklayacağımız şekilde yeniden düzenlenerek ülkücü ve toplumcu yöneticilerin elinde halk yararına işletildikleri takdirde çok daha faydalı olacakları kanısındayız.

Yumuşak başlı, bürokrat düşünceli kişiler olmadıkları halde son yıllarda bazı dürüst davranışlarıyla bakanlık kademesindeki yüksek politikacıları memnun edemiyen bir kısım genel müdürler işlerinden alınarak pasif görevlere nakledilmişler ve yerlerine getirilen yöneticilerin aynı hataları yapmamaları için kulakları çekilerek daha uysal ve anlayışlı hareket etmeleri sağlanmıştır.

III - Enerji işletmeleri

Yurdumuzun elektrik enerjisi ihtiyacını karşılayan *işletmeler,* 250 milyon lira sermayeli Etibank Elektrik İşletmeleri Müessesesi ile, Etibank'ın ortak olduğu Kepez Elektrik Santralları T.A.Ş. dir.

Elektrik İşletmeleri Müessesesi iktisap bedelleri ile 1,3 milyar liralık sabit kıymetlere sahip olup 1966 yılında bu müessesenin santrallarında 2 milyar kilovat saat elektrik enerjisi üretilmiş ve 965 milyon kilovat saatlik enerji de diğer santrallardan satın alınarak halka verilmiştir.

Santrallarda enerjinin maliyeti, kilovat saati 5,45 kuruş, satılık enerji maliyeti ise 6,94 kuruştur. Satılık enerjinin ticari maliyeti kilovat saati 8,2 kuruş olup tüketiciye ortalama 9,8 kuruştan satılmaktadır. Belediyelerin halka yüksek fiatlarla elektrik satmaları maliyet yüksekliğinden ziyade belediyeler emrindeki elektrik idarelerinin masrafa boğularak satış maliyetlerini yükseltmelerinden ileri gelmektedir.

1966 yılında Etibank, belediyelere sattığı 3 milyar kilovat saatlik elektrik enerjisinden 293 milyon lira satış geliri elde ederek idare ve işletme masrafları çıktıktan sonra yıl sonunda 39,4 milyon lira safi kâr sağlamıştır. İşletmenin ekonomik rantabilitesi %6 oranında olup batı ülkelerinde kuruluş masrafları çoktan amorti edilmiş elektrik işletmelerinde bile bunun çok üstünde rantabilite elde edilmektedir.

Bundan maada, kalkınmakta olan yurdumuzda işletme gücü olarak fabrikalarda kullanılan enerjinin fiatları yüksek olduğundan bu yükseklik mamul fiatlarını etkilemekte ve sınai kalkınma hızını yavaşlatmaktadır. Keza, sermayesinin yarısından fazlasına sahip olduğu Elektrik İşletmelerinde Etibank'ın hakları yeteri kadar korunmadığından bu fabrikalarda hisseleri bulunan varlıklı işadamları ile mahalli politikacılar yönetim kurullarına hakim olarak kendi adamlarını kayırmakta ve elektrik maliyetinin yükselmesine sebep olmaktadırlar. Kârlı durumda işleyen müesseselerdeki sermaye hisselerinin tamamı Etibank'ca satınalanarak enerji politikasına devletin hakim olması ve bu gibi önemli işletmeleri elinde bulundurması çok faydalı olacaktır.

IV - Ticari işletmeler

Bu grupta toplanan kamu işletmeleri üretici nitelikteki faaliyetlerden ziyade ticari mahiyette işler görmekte olup başlıca işletmeler Toprak Mahsulleri Ofisi, Zirai Donatım Kurumu, Devlet Malzeme Ofisi, Petrol Ofis ve Et Balık Kurumudur.

Yukarıdaki çizelgede görüldüğü üzere ödenmiş sermayeleri toplamı 1 milyar lirayı aşan bu işletmelerin sahip oldukları taşıtsız malların tutarları 581 milyon liraya ve 1966 yılındaki satışları toplamı da 2,3 milyar liraya ulaşmaktadır. Bu satışlar sonunda 187 milyon lira brüt kâr elde edilmişse de çeşitli zarar ve masraflar çıktıktan sonra kalan net kâr 65 milyon liradan ibarettir.

Kuruluşları bakımından kâr gayesi gütmeyen bu işletmeler geniş çiftçi ve tüketici kitlelerinin ihtiyaçlarını karşılamak ve bazı maddelerin piyasadaki satış fiatlarını düzenlemek amacıyla kurulmuşlarsa da bugünkü işleyiş şekilleriyle bu görevleri yerine getirmekten çok uzaktırlar.

Türk çiftçisine ucuz tarım araçları, mücadele *ilaçları ve kimyasal gübreler satmakla görevli* olan Zirai Donatım Kurumu piyasada aynı işi yapan özel sektör kurtlarının arasında güçlükle barınabilmektedir. Ekonomimizin genel eğilimi, özel sektöre yönelmiş karma ekonomi ilkelerine dayandığından Kamu İşletmeleri, piyasada aynı işleri yapan özel sektör kurtlarıyla rekabet imkanını bulamamaktadırlar. Konumuzu iki küçük örnekle aydınlatalım.

Zirai Donatım Kurumu temin ettiği kimyasal gübreleri yurdun her köşesinde aynı fiatla satmakta ve *maliyete* yüklenen *nakliye masrafları* yüzünden satış fiatları bir miktar yükselmektedir. Halbuki açıkgöz tüccarlar uzak yerlerde gübre satmaya yanaşmıyarak ithal limanlarına yakın piyasalarda biraz daha ucuz fiatlarla gübre satarak piyasayı *kapatmaktadırlar.*

Keza, paraya ihtiyacı olan bazı fakir çiftçilerin Ziraat Bankası kredisiyle aldıkları gübreleri ucuz fiatla kendilerinden satın alan tefeci tüccarlar bunları aynı bölgelerde Zirai Donatım Kurumu satış fiatlarının altında satarak büyük *kârlar sağlamaktadır.* Bundan maada yurdumuzda zirai mücadele ilaçlarının imal ve ihzarı belli başlı bir kaç firmanın inhisarında olduğundan aralarında anlaşarak satış fiatlarını tespit etmekte ve Zirai Donatım Kurumunun daha ucuz *fiatlarla imal ve ihzar edebileceği* ilaç tesislerinin kurulmasını engellemektedir. Sadece Tarım Bakanlığına sattıkları tarım ilaçlarından yılda 10-15 milyon lira kâr elde eden 4-5 firma aralarına yeni bir rakip girmemesi ve fiatları düşürmemesi *için siyasi güçlerini kullanarak Zirai Donatım Kurumuna* baskı yapmakta ve kurumun ilaç sanayii kurmasını önlemektedirler.

Et ve Balık Kurumu çok cılız faaliyet imkanlarıyla piyasada et ve balık satışlarının fiatlarına hakim olamamakta ve ancak büyük miktarlarda hayvan yetiştiren «Sürü ağaları»ndan büyük partiler halinde mübayaalar yaparak bunların zengin olmasını sağlamaktadır. Devlet Malzeme Ofisi ise resmi dairelerle kamu işletmelerinin her türlü kırtasiye ve büro malzemesi *ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırken* motorlu taşıtlarını teminde Pendik Asfaltında kol gezen «Montajcılar»ın fiatları yükseltmek için başvurdukları türlü oyunlara istemiyerek alet olmaktadır. Esasen bu Ofisin en üzücü bir politik *görevi yurt dışından ithal edilen lüks makam arabalarının* bakanlıklar erkanına ve ordu mensuplarına dağıtılması işidir ki bir bakanın emrine verilen arabanın rengini veya klakson sesini beğenmemesi, bir Genel müdürü sandalyesinden uzaklaştıracak *nitelikte önem teşkil etmektedir.*

— Devam Edecek —

Söke düzünden...

● *Haziran* — temmuz arası *Ege'de* çapa mevsimidir. Pamuklar boylanır, dibi doldurulur, otu çapalanır. Bu mevsimde Söke düzüne Anadolu'nun her yerinden yığınla ırgat iner. Çoğunluğu Orta Anadolu'nun dağ köylerindendir. Doğu'lular Çukurova'ya iner. Topraksız, malsız, mülksüz, yılın onbir ayını gurbette yarı el kapılarında aç susuz, serseri, sürünerek geçirenler için umut mevsimidir haziran - temmuz arası. Yıllık geçim, borçlar, düğün giderleri bu mevsimde, *bu kısa sürede kazanılır.* Çok değil bu. Bey ne verdiyse... 500 - 1000 arası... Her yıl olduğu gibi, bu yıl da mayısta indiler Söke düzüne ırgatlar. Posta posta, teker teker indiler. *Orada dayıbaşı denen iş buluculara sığındılar.* Bir ay, iki ay iş aradılar tam. Bulanı da var, bulmayanı da. Borçları daha bir arttı, garkoldular. Bulanlar Söke düzü beylerinde götürü yada gündelikçi çalıştılar. Yaz *sıcağında, sabahın şafağından akşamın karanlığına* degin toz toprak içinde ezildiler. Köle gibi çalıştılar. Pamuklar gelişti, milyonlara kucak açtı. İş bitti. Çapa işi... Kimi hastalandı ırgatların, kimi sakatlandı. Dayanabilenler, dayıbaşılarının gözüne girenler pamuk sulamasına kaldılar. Pamuk sulaması çırılçıplak, çamur içinde, geceli gündüzlü olur. Dayanamayanlar yorgun, usangın terkettiler Söke düzünü. Köylerine yada ayrı ayrı gurbet ellerine döndüler. Borçları pamuk veresiye olduğundan gün doldu, alacaklılar yakalarına yapıştı, gırtlaklarını sıktı. Altın yumurtaları görmediler ya, kan işeyerek dağıldılar çapadan.

HÜSEYİN CİHANGİR
(Söke - Aydın)

Madalyonun tersi

● *Ay'ın insanoğlu tarafından fethedilmesi* muhakkak ki büyük bir başarıdır. Elde edilen bilgilere göre Amerikan Uzay Dairesi (NASA), bu denemeler için 250 milyar lira harcamıştır. Amerika'nın sırf kendi kaynaklarına dayanarak bu *denemelere girmesinin* mümkünü yoktur. Şu halde Amerikan emperyalizminin sivri dişlerinin korkunçluğu, bu olayda bir kere daha günışığına çıkmıştır. Uzay denemelerinde önemli olan buna paralel olarak KAPİTALİZM'in ihyasıdır. Uzay denemeleri muhakkak ki Amerikan emperyalizminin kolları arasında kanları emilen az gelişmiş ülkelerin akıllarını biraz daha başlarına getirecek ve bu ahtapotun kan emen vantuzlarından kurtulmak için daha güçlü direnecektir. Evet, Kore Savaşı, Vietnam Savaşı ve nihayet Ay'ın fethi harcamaları, KAPİTALİZM'in ayakta kalabilmek için son çırpınışlarıdır. Fakat son nefesini vermekte olan bu sistemi Ay'ın fethi harcamaları bile kurtaramayacaktır.

NEBİL SEZER
(Şehremini - İSTANBUL)

ANT'la beraberiz

● Türkiye'nin kurtuluşu yolunda umut bağladığımız tek sosyalist örgütümüzün üst kademelerindeki tutarsızlıklar, birleştirici olmaktan çok parçalayıcı davranışlar bütün *sosyalistleri* tedirgin ederken, öte yanda da birtakım hayali strateji şemalarına kendini kaptırmış arkadaşlarımızın sosyalist örgütü yıkmaya yönelen çabaları karşısında TİP'in büyük kitleleri tam bir kararsızlığa sürüklenmiştir. Bu çalkantılar içerisinde, gerektiği yerde en sert eleştirileri yapan, fakat sosyalist hareketin bütünlüğünü korumak için olağanüstü bir gayret sarfeden tek dergimiz ANT bize yol göstermektedir. ANT'ın yazarlarına ve emekçilerine bu tutumlarında ilama kendileriyle beraber olduğumuzu bi birmeyi bir görev sayıyoruz.

FAHRİ ÇİTİLCİ
(Yenişehir - Ankara)

Krallığın hortlatıldığı İspanya'da hüküm süren sefalet ve terör!

Mekin GÖNENÇ

— II —

• *Otuz yıldan beri İspanya'ya kan ağlatan faşist Franco, geçen hafta kraliyet hanedanının son kalıntılarından* ***Prens Juan*** *Carlos de Bourbon'u İspanya'nın müstakbel kralı ilan etmiş,* ***İspanya Parlamentosu da bunu*** *onaylamıştır. Saltanat yeniden* ***hortlatılırken İspanya halkı korkunç bir sefaletin*** *ve terörün pençesinde kıvranmaktadır.* ***Arkadaşımız Mekin GÖNENÇ, röportajının bu ikinci*** *bölümünde İspanya'nın içinde bulunduğu durumu bütün çıplaklığıyla ortaya koymaktadır…*

İSPANYA'da oturma izni almış olan yabancı uyruklular, yalnızca konutlarını kiralamak ve bu suretle büyük kazançlar sağlamakla kalmayıp, üstelik, iç piyasadaki birçok işleri kendi ellerine geçirmekteler. Gazino, lokanta eğlence yerleri, kamping, otel işletenler bunlar… Turistlerin yoğun olduğu bölgelerdeki modern yiyecek mağazaları bunların ellerinde. Bırakın böyle büyük kârlar getiren işleri, plajlarda dondurma ve meşrubat satan ufak barakalar bile çoğunlukla bunların ellerinde. Toprak İspanya, fakat meyvelerini yiyen yabancılar. Sonra da bunun adı turizm kalkınması… Franco hükümeti, memleketinde oturma izni almış olan her yabancı uyruklu ailenin en azından her yıl 150 bin peseta'lık döviz getirdiği hesapları ile avunsun dursun. Bu kişiler, getirdiklerinden daha da fazlasını beraberlerinde dışarı çıkarmaktalar. Bu ticaret o kadar yaygın bir hale gelmiş ki, İspanya'da ayağını atan bir turiste, yapılan ilk tekliflerden birisi de, kendilerine İspanya sahillerinden arsa yada konut satmak. Dağ başları bile emlak simsarlarının ofisleri ile dolmuş. Tabelalarında her dilden sözcükler. İspanya'nın karış karış yabancılara satıldığını ilan etmekte.

Bir kere rakamlar konuşmaya görsün. Gerçek bütün çıplaklığı ile ortaya çıkıyor. Taramay adlı, yaklaşık olarak 100 dönümlük bir sahada kurulmuş olan turizm tesislerinin mülkiyet durumunu gelin birlikte gözden geçirelim:

Bölgede iki kamp yeri var. Arazileri kilisenin mülkiyetinde. On seneliğine bu kampların işletmelerini üzerine alanlardan biri Belçikalı, diğeri ise tampon bir İspanyol firması ile ortak olan bir Fransız. Bölgedeki tek barın sahibi Belçikalı. 100 odalık büyük ve modern bir otel, sahibi bir İsviçre firması; her birinde 40 daire bulunan 6 büyük apartıman. Yaz aylarında turistlere kiralanmakta. Adı Costa Templada. Mülkiyeti, Alman, Fransız ve İsviçreli sermaye çevrelerinin kurduğu bir şirkete ait. Aynı saha üzerinde, yaklaşık olarak 50 adet özel konut bulunmakta. Otuzunun mülkiyeti yabancı uyruklularda. Konutlar habire sahipleri adına kiralanmakta turistlere. Bölgenin iki küçük plajı var. Plaj üzerinde meşrubat satan iki küçük kulübecik. Bunlardan birini işleten bir İngiliz emeklisi, diğeri ise bir Alman… İşte İspanya turizminden küçük bir demet. Bu örneği tüm İspanya'ya uygulayabilirsiniz. İspanya'yı yakından tanıyanlarla konuştuğunuzda, çoğu kereler kendilerinden işiteceğiniz şunlar olacaktır: Benidorm, Alicante, Castellon, Tarragone ve civarlarına artık «İspanya» diyemezsiniz. Buralar sanki birer Alman şehri… Costa Bravamise, bambaşka bir alem… İçerisinde İspanyol hariç her milletin insanı tabiatın güzelliklerinden yararlanmakta.

Turizmin nimetlerinden yararlanan bir diğer grup, arazi spekülatörleri ve büyük müteahhitler. Her yıl milyonlarca peseta İspanya'da apartıman olarak toprağa gömülmekte. İspanya her yıl yeni yeni milyonerler kazanmakta. Aynen bizde olduğu gibi, devlet turizm tesisleri yaptıranlara çok düşük faizlerle büyük krediler vermekte. Yoksul sınıflardan toplanan vergiler, mutlu bir azınlığın ticari şehvetlerine peşkeş çekiliyor. Kısacası, kapkaççılık, üç kağıtçılık! Sonra da bunun adı özel teşebbüs! Böyle yağlı bir kapı varken, büyük sermaye çevreleri ülkenin, asıl ihtiyacı olan büyük sanayie yatırımda bulunmuyor. Zaten emperyalizmin de işine gelen bu, Franco İspanyasına habire salık veriyor. *İspanya'yı kalkındıracak* turizm sanayiidir, diye.

Sömürüden en büyük payları alanlardan birisi de kilise! İspanya'da katolik kilisesi çok zengin. Milyonlarca dönüm arazileri var kilisenin. İspanya'nın en güzel yerleri, turizm için en uygun bölgeler kilisenin mülkiyetinde. Üstelik kilise topraklarını kiralamak yada işletmek vergi oyunları bakımından iş çevrelerinin daha çok işine gelmekte. Kilise vergi ödemediği için, birçok turizm tesislerinden hükümete hemen hemen hiçbir gelir gelmiyor, dense yeri. Kanunlara göre, devlet kilise hesaplarını denetleyemiyor. Bu bakımdan, yerli ve yabancı müteşebbisler, kiliseye yüklüce bir yardım yapmak suretiyle, toprakların işletmesini ele geçiriyor. Kilisenin Halk'ına verdiği tek olumlu şey yok. Üstelik alçakçasına halkı uyuşturmakta. Faşist düzenin en büyük savunucularından. Turizmden kilise de çöplenmekte ve karşılığını da Franco hükümetine, tutucu ve gerici uğraşıları ile ödemekte…

Turizm bugünkü haliyle İspanya'da halkın geçim şartları üzerinde de olumsuz etkiler yaratmakta. 1965 yazından bu yana devamlı İspanya'ya gelen bir kişi olarak, fiyat endekslerindeki süratli yükselmelere yakından tanık bulunmaktayım. 1965 yılından bu yana, yalnızca 3 yıl içerisinde yiyecek maddelerindeki fiyat yükselimi yüzde 82 oranında. Diğer tüketim maddelerindeki yükselme ise, yüzde 60 ile 75 arasında değişmekte. Konut kiralarındaki artış adeta astronomik. Yüzde 200! Bütün bunlara karşılık ücretlerdeki artış, yüzde 45 ile 50 arasında bir artış göstermekte. Tarım işçileri arasında bu artış daha da düşük. Küçük burjuva esaslı bir kaynak yakalamış. Bütün fiat ayarlamalarını turistlere göre düzenlemekte. Hele Amerikan üslerinin yoğun olarak bulunduğu merkezi İspanya ve Rota deniz üssünün bulunduğu güney - batı İspanya'da, yerli halkın günlük kazancı ile yaşayabilmesi çok güç. Her geri kalmış ülkede olduğu gibi, yabancıların yoğun olduğu bölgelerde güçlü bir küçük burjuva doğmuş İspanya'da. Franco rejimini en çok destekleyenler bunlar. Tüm yaşantıları halktan kopuk. Hafta sonlarını gece klüplerinde, eğlence yerlerinde tıpkı diğer Avrupalılar gibi geçirmek istiyorlar ama, onu da yüzlerine gözlerine bulaştırıyorlar. Büyük bir kültür noksanlığı ve sonradan görmüşlük akıyor her birinin üstünden. Gerçek İspanyol köylüsünün, işçisinin içtenliğini, çelebildiğini bulamıyorsunuz bunlarda.

Benidorm'da bir İspanyol balıkçısı ile konuşuyorum. Henüz bilinçli olmadığı için turistlere ver yansın ediyor. Kendisi gibi bir çok fakir balıkçı ailesini konut sahipleri evlerinden çıkarmış. İki yıl içerisinde bütün o bölge gökdelenlerle, modern konutlarla dolmuş. «Sebep turistler, diyor… Bizler onların ödediklerini ödeyemediğimiz için oturduğumuz yerlerden olduk. Bizlerin bu civarda yaşayabilmemiz tamamen imkansız. Ne var ki, bizler balıkçıyız, işimiz burada. Tam iki yıldır her gün sabahın alacakaranlığında tam 10 kilometrelik yolu tepiyorum. Ödeme kudretim ancak 10 kilometre sahil içindeki küçücük bir köye yetebiliyor. Bütün dileğim oradan da kovulmamak. Bu yaştan sonra başka bir iş te elimden gelmez.»

Hele Costa Brava'da yaşamakta olan emekçi kütleler ve yoksul aileler, çoğunlukla yine suçu turistlere yüklemekteler.

İKİ İSPANYOL KÖYLÜSÜ
— Faşizmin pençesinde inleyen bir halk —

Sokaktaki adam için Peru, dünya işlerinde sözü geçmiyen, ağırlığı olmıyan ufacık bir ülke... Ama son aylarda bu ufacık ülkeden bazı sesler yükselmede: Peru petrolünü kıskıvrak elinde tutan Amerikan International Petroleum Co. millileştirildi... Şimdi de Peru, memleketten tüm Amerikan askeri gücünün tası tarağı toplayıp gitmesini istiyor...

Ekim 1968'de askeri darbe sonucu Amerikancı Başkan Belaunde'nin elinden idareyi koparan generaller ve yeni Başkan Alvarado anti - emperyalist bir savaş vermiye azmetmiş görünüyorlar. «Milli Burjuvazinin» temsilcisi olan bu yönetici grubu gerçekten bütün sınıf ve tabakalarla iş birliği yapmıya ve Peru halkına demokratik haklarını tanımıya hazır mıdır?

Peru'nun gerçek problemleri tek kelime ile korkunç. And dağlarında yaşıyan Sierrano'lar Peru'nun ilk yerli ahalisidir. Sierrano köylüleri her türlü haktan yoksundur. Büyük toprak ve çiftlik sahiplerinin elinde serf ve yarı - serf olarak yaşarlar.

Sierrano köylüsü, toprakta köle olarak çalışmazsa, Amerika'ya ait bakır ve çinko madenlerinde kürek sallıyabilir. İşte bu kadar... Başka hiçbir şey yapamaz. Son 10 yıl içinde Peru köylüsü sittin senedir yaşamakta olduğu sosyal nizamın dışına çıkmakta, hattâ o nizamın tamamen zıddı hareketlerde bulunmaktadır.

Sierranolar uyandı! And dağlarından sahil kasabalarına kadar örgütlendiler ve bir çeşit «sendika kurdular. «Toprak onu işleyenindir», ve «Ya toprak, ya ölüm» sloganlarıyla çalıştıkları çiftlikleri (Hacienda) işgal etmiye başladılar.

Bu «sendika»lar idealist amaçları olan sosyal kuruluşlardı. Köylüler Haciendaları ele geçirince tam verimle çalışmıya başladılar. Hemen her işi için vaktiyle köyünün papazına başvuran köylü, artık «köylünün sendika liderine» gitmiye başladı, evlendirmeleri bile sendika lideri yapıyordu.

Toprak işgalleri, gerçekten reformcu lider Hugo BLANCO'nun örgütleyici çalışmalarının genişlemesinin bir sonucudur.

1960'da Kuzey sahillerinde ve Cuzco'da serfler ve yarı serfler büyük bir grev yaptılar.

Peru'da Hacienda ihtilali ve Milli Burjuvazi!

Selma ASHWORTH
— Londra'dan yazıyor —

1961'de köylüler ve grevci maden işçileri kitle halinde toprakları işgale başladı ve 100 Hacienda işgal edildi. Bu muazzam başarı ve Küba ihtilalinin heyecanı ile harekete geçen aydınlar ve gençler kavgaya katıldılar.

Peru öğrencileri çeşitli gerilla grupları ve bu arada MIR'i kurdular. MIR, ihtilalci sol hareketin sembolüdür.

1964 ile 1965 yılları arasında, genç bir hukukçu ve MIR'in Genel Sekreteri olan Luis de la PUENTE, Cuzco'da Sierrano'ların arasında yerleşti ve onlarla beraber yaşadı, onları silahlı kalkınmaya hazırladı.

Gene aynı tarihlerde Lima yakınlarında Aycuchi'da meslekten gazeteci ve radyo spikeri olan Hector BEJAR, ormanda bir gerilla grubu kurdu. Bu gerilla grubuna 1963'de gene aynı ormanda hükümet hafiyeleri tarafından öldürülen Che Guevara'cı genç şair JAVIER HERAUD'un adını verdi.

Hector BEJAR da köylülerle bir arada yaşadı. Onların dillerini (Aymara ve Quichua) öğrendi ve köylüye gerilla taktikleri öğretti.

Telaşa düşen Peru hükümeti Amerika'dan muazzam yardımlar görerek Sierrano'ları ve gerillacıları ezmiye başladı. Hattâ Peru askeri, Sierrano'lara ve gerillacılara karşı Napalm bile kullanmıştır. 1964'den önce köylüye gadredilmesi olağan şeydi... 1964'den sonra köylü resmen katledildi. Sierrano'ların tarım reformu ve toprak reformu dilekleri ve onları destekliyen aydınlar, gençler amansız bir baraj ateşine tutuldular.

1964'de gerillacı Luis de la Puente vakitsiz olarak Cuzco Sierrano'larına kalkınma emri verdi. Gerilla lideri Hector Bejar ise uzun sürecek bir kampanyaya hazırlandığından, birden kalkınmaya hazır değildi... Ama ufak bir tereddütten sonra Bejar'ın grubu ile Puente'nin grubu bir arada harekete geçtiler. 1964 ile 1966 yılları arasında hemen tüm gerillacılar öldürüldü ve binlerce köylü kurşuna dizildi, Luis de la Puente vuruldu ve öldü. Bu ihtilalci kahramanın ismi Peru halkı arasında sevgi ve saygı ile anılmaktadır.

1966'da diğer kahraman gerillacı Hector Bejar yakalandı... O gün bugün zindandadır. Ve bir kere olsun mahkemeye çıkarılmamış, hakim yüzü görmemiştir.

Ve daha Hector Bejar gibi yüzlerce siyasi mahkum Peru zindanlarında yatmaktadır. Ekim 1968'den bu yana yönetimi elinde bulunduran subaylar gerçek devrimcilerin zindandan çıkarılması, hiç değilse davalarının mahkemeye getirilmesi için en ufak bir teşebbüste bulunmamışlardır. Bilakis eski rejimin «Yüksek Askeri Adalet Komisyonu» **yeni rejimde de eski taktiklerini devam ettirebilmektedir**

Haziran ayının son günleri Hector Bejar'ın eşi ve kızı, siyasi mahkumların hakları için savaşan bir beynelmilel örgütün davetlisi olarak Londra'ya geldiler. Senora Anna Bejar ile konuştum ve kendisine Peru halkının demokratik hakları için savaştığını söyleyen Alvarado rejiminin neden gerçekten devrimci eşini serbest bırakmadığını sordum:

«Dünyadaki ilerici çevreler General Juan Velasco Alvarado hükümetinin aldığı anti - Amerikan kararlara bakıp, bazı yanlış sonuçlar çıkarıyorlar. Sanıyorlar ki bu rejim Peru halkını zincirlerinden kurtaracak. Yanılıyorlar... 1960'dan bu yana Peru köylüsünün ve onun yanı sıra direnen aydınların hoşnutsuzluğu gittikçe büyüyordu. Peru'nun ikinci bir Küba olmasını önlemenin Napalm ile olmıyacağını anlıyan bu oportünist subaylar ağızlara bal çalmıya başladılar. Peru'da Ekim 1968'den bu yana senelerdir hayatı bahasına anti - emperyalist savaş veren, Peru halkının demokratik hakları için savaşanlar neden zindanlarda süründürülmektedir?» **İşte benim soruma Hector Bejar'ın eşi Anna Bejar bu itham ve sorgu dolu cevabı verdi.**

1963'de ormanda can veren gerillacı şair Javier Heraud: «Ölüme meydan okuduğumdan değil, sadece kuşlar ve ağaçlar arasında can vermekten korkmadığım için...» **diyerek gerçek devrimcinin korkusuzluğunu ortaya koymuştu.**

Javier Heraud, Luis de la Puente, Başbakan Belaunde rejiminde vuruldular!...

Hector Bejar ve gerillacı arkadaşları Başkan Alvarado rejiminde karanlık zindanlarda yatıyor!.. Peru'da Milli Burjuvazinin anti - emperyalist savaşta öncülük ettiğini açıklıyanlar bu değindiğimiz gerçekleri de görmeli ve değerlendirmelidir.

PRENS CARLOS VE FRANCO
— İspanya'da yine saltanat kuruluyor —

Costa Brava İspanya'nın en pahalı bölgesi. Pahalılığı yaratanlar yerli ve yabancı büyük sermaye çevreleri. Koz olarak da kullandıkları tek unsur, turizm! Bu çevrelere her türlü yardımı esirgemeyen faşist bir hükümet.

İspanyol köylüsü alabildiğine fakir. Genellikle, topraksız. Bütün verimli topraklar, büyük toprak ağalarının ellerinde. İspanya'nın dağlık bölgelerinde yaşamakta olan köylüler henüz modern tarımın nimetlerine kavuşamamış. Hâlâ ilkel usullerle tarım yapılmakta.. Dış görünüşü ile, İspanyol köylülerinin konutları oldukça temiz. Bu eski bir İspanyol geleneği. Dışı seni, içi beni yakar örneği. Evlerin içi ve köy sokakları ise, her türlü sağlık şartlarından ve gereklerinden yoksun. Özellikle, turizmin henüz yoğun bir şekilde uğraşı sahası haline gelmemiş olduğu Bask bölgesi ile, kuzey - batı İspanya'da köylü daha da fakir. Ne var ki, tarihi sebepler dolayısıyla da, bu bölge halkı, diğer bölge halklarından daha bilinçli. Franco'nun en çok korktuğu da Bask halkı. Bask ülkeleri yıllar boyu için için kaynamakta. Şurası bir gerçek ki, bu kaynaşma henüz sokaktaki adamı etkisi altına alacak bir düzeye ulaşmamış bulunuyor. Yine Bask ülkelerinde güçlü bir yeraltı örgütü bulunduğu, son yıllar zarfında zaman zaman patlak veren tedhiş hareketleri ile bir gerçek olarak kabul edilmekte.

Çeşitli coğrafi bölgeleri göz önüne alarak yaptığım incelemelere göre, İspanyol köylü ailelerinin yıllık ortalama kazançları, 18 bin ile 20 bin peseta (3000 ile 3100 TL.) arasında değişmekte. Bu kazancı elde edebilmek için, ortalama olarak senenin altı ayı, tüm aile çalışma zorunluğu altında. Halbuki yine bu ülkenin geçinme endekslerine göre, yalnızca temel ihtiyaç maddeleri (yiyecek, giyecek ve konut) için, iki çocuklu bir ailenin yılda 40 bin peseta'ya ihtiyacı var. Bunun içerisine, ne çocukların okul masrafları ne de en gerekli olan muhtemel sağlık harcamaları eklenmiş. Bırakın insan gibi yaşamayı, henüz hayvani ihtiyaçlarının (yemek, içmek, uyumak) tümünü elde edememiş İspanya köylüsü. Costa Brava'ları ile, Costa del Sol'leri ile övünenlerin, gözlerini biraz geriye çevirip, köylülerinin sefil yaşantısından utanmaları gerekirdi...

İspanyol işçisinin içerisinde yaşamakta olduğu sosyal ve ekonomik şartlar, köylüsününkinden çok daha ileri. Ne var ki, İspanyol işçisi son derece örgütsüz. Son yıllar zarfında, işçisinin elde ettiği ücret yükselmeleri gerek enflasyonun etkileri, gerekse büyük sermaye çevreleri tarafından yaratılan suni fiyat yükselmeleri ile fazlası ile yutulmuş. Büyük sanayiin gelişmemiş olması ve sermayenin devamlı olarak emlak ve araziye yatırılması, sanayi işçileri ile teknikerlerin akın akın yurt dışında, özellikle Almanya, Belçika, Fransa ve Hollanda'da kendilerine geçim sahası aramalarını etkilemiş.

Bu arada kısa da olsa, İspanya ve İspanyolların yaşantısı içerisinde önemli bir yer tutan «Guardia Civil»den bahsetmek gerekli olacak. Guardia Civil, bizdeki polis ve jandarma arası emniyet kuvvetlerine verilen ad İspanya'da. Franco rejiminin dayandığı ve güvendiği en başta gelen örgüt. Guardia Civil İspanyol halkını müthiş sindirmiş. Yetkileri çok geniş. Hele politik konularda istediği kişiyi, süresiz tutuklamakta ve hattâ hukuk ve insanlık dışı usullerle sorgulayabilmekte. Guardia Civil, faşist İspanya'nın korku sembolü. Devamlı olarak en azından ikişer kişilik gruplar halinde devriye gezen Guardia Civil mensupları, beraberlerinde ya makineli tabanca yada otomatik tüfekler taşımaktalar. Özellikle küçük yerlerde ve köylüler arasında bu korku çok etkili. Rejim aleyhinde konuşabilmek oldukça tehlikeli. Hemen herkes birbirinden korkmakta. Guardia Civil tarafından götürülüp de bir daha geri gelmeyen rejim düşmanı köylülerin sık sık bahsini duymaktasınız. Bir zamanların engizisyon mahkemlerinin yaratmış olduğu korku, şimdi de kısmen Guardia Civil tarafından sürdürülmekte İspanya'da...

İspanya'da son günlerin en önemli siyasi konusu Amerikalıların İspanya'yı NATO anlaşması içerisine sokmaya uğraşmaları. Hattâ son zamanlarda İspanyol ordusu ile Amerikan askeri birliklerinin birlikte manevralar yapmış oldukları basına aksetmiş bulunuyor. Bu olaylar, Amerikan hükümetinin gelecek yıllar içerisinde NATO'daki askeri birliklerinden bazılarını Avrupa'dan çekmeyi planlaması ile doğrudan doğruya ilgili olarak yorumlanmakta. İnsan gücü bakımından meydana gelecek boşluk İspanyol silahlı birlikleri ile doldurulmak isteniyor. Ayrıca, İspanya'daki Amerikan ve Alman askeri üslerinin bu şekilde daha sağlam bir statüye bağlanması da sağlanmış olacak.

Demokrasiyi (!) korumak için kurulmuş olduğu iddia edilen NATO, «FAŞİST» İspanya ile ortaklık yapacak. Çelişkinin böylesine kargalar bile güler. Yeryüzünün tüm siyasi ve askeri çevrelerinin NATO'nun kurulma nedenlerini artık iyice yitirmiş olduğunu iddia ettiği bir dönemde, Amerikanın diğer üye devletlerin görüşünü bile almadan apartopar İspanya'yı NATO içerisine iteklemesinin altında yatanlar, NATO'nun gerçek amacını açıkça ortaya koyuyor: Avrupa, Akdeniz ve Orta - Doğu devletlerindeki büyük tröstlere bekçilik sağlamak ve bu bekçiliğin ağır masrafları ile insan gücünü bölge uluslarından çıkarmak. Amerika'nın en pahalı üsleri İspanya'da. Franco, Amerika ile hiçbir askeri anlaşma ile bağlı olmadığı için, üsleri Amerikan hükümetine belirli süreler için kiralamakta. Bu üsler öylesine pahalı ki, bunları söküp götürmek, bugüne kadar sarfedilen dolarların belki de en azından 10 mislini gerektirmekte. Franco, bu durumu devamlı bir şantaj vasıtası olarak kullanıyor.

Bu arada bahsedilmeğe değer bir husus da, İspanya'da çok sayıda Amerikan «Yeşil Bereliler»in bulunması. Bu askerler, İspanyol komando birliklerini eğitiyorlar. Nedense özellikle son iki yıldır, İspanyol hükümet çevreleri çok tedirgin görülüyor. Bu ortamı yaratanın özellikle Amerikan hükümeti olduğunu iddia edenler bile var. Halk hareketi, Franco'nun en çok korktuğu hususlardan biri. CIA ajanlarının bu korkuyu ustalıkla istismar ettiği ısrarla söyleniyor. Bundan beklenen amaç, İspanya'yı fazla uğraştırmadan istenilen siyasi ve askeri doğrultunun rayları üzerine yerleştirmek.

Sonuç olarak, İspanya, denizi, güneşi, müziği, dansı ve halkı ile tam bir turist cenneti. Fakat bütün bu özellik ve zenginliklerin meyvelerini toplayanlar, bir avuç iç ve dış sömürgenler. İspanya halkının kaderini ellerinde tutan egemen sınıflar hayasızcasına halktan kopuk. Millattan önceki devirlerde nasıl ki ceberrut firavunlar yüzbinlerce kölenin cesetleri üzerinde kendilerine muhteşem piramitler diktirmişlerse, 20. asrın ortasında da, yine aynı şekilde, milyonların sefaleti üzerine Prene'lerin batı yakasında modern bir İspanya yükselmekte. Bütün temenni, bu sosyal ve iktisadi çelişkilerin hergün daha da derinleştirdiği sınıflar arası uçurumun, halk tabakaları üzerinde kendi sınıflarının bilincine varmalarını çabuklaştırması. Tarihin çarkı geriye çevrilemiyeceğine göre, ergeç günün birinde İspanya da, iktisadi sömürülere sahne olan tüm geri kalmış ülkeler gibi, kendisini, tek kurtuluş yolu olan SOSYALİZM'in insancıl kolları arasına bırakacaktır.

■

Düzeltme

Dergimizin 8 Temmuz 1969 tarihli 132. sayısında yayınlanan Avrupa Türk Toplumcular Federasyonu Yürütme Kurulu bildirisinde bir hata olmuştur. Doğrusu şu şekildedir: «Biz Avrupa'daki toplumcu örgütler, Türk sol eylemi içinde çatışmaları üzüntüyle karşıladığımızı duyururken, ister TİP içindekiler olsun, ister TİP'le diğer sosyalist çevreler arasındakiler olsun, bütün bu tartışmaları uzlaşamaz karşılar değil, uyuşabilir karşılar olarak gördüğümüzü belirtiriz.»

Düzeltir, özür dileriz.

Bugüne kadar halkımızın beslenmesinde mühim bir yer işgal eden Su Ürünleri, çıkarcı ve tutucu çevrelerin faaliyetleri nedeniyle, bundan sonra zengin sofralarına inhisar edecektir.

DENİZ ÜRÜNLERİ, SADECE ZENGİN TAAMI MI OLACAK?

Devletin müsamahası karşısında balık ve diğer deniz ürünleri tamamen aracıların istismarına terkedilmiştir, yakında halk balık yemekten dahi mahrum kalacaktır.

GELİŞMEMİŞ yada gelişmekte olan ülkelerin en büyük problemi toplumun yetersiz ve fena beslenmesidir. Artık günümüzde «Beslenme Bozukluğu» denildiğinde hayvansal kökenli gıda maddelerinin yeteri kadar yada hiç alınamadığı anlaşılmaktadır. Gelişmemiş ülkelerin tahılla beslenen halkı ile gelişmiş ülkelerin et, süt, yumurta ve balıkla beslenen halkları arasında sağlık, fiziki güç, uzvi direnç ve zeka farkları açıkça görülmektedir.

Memleketimizde milli gelirin büyük dengesizlik göstermesine bağlı olarak, toplumumuzun beslenme durumu da çok büyük tezatlar arz etmektedir. Bir inşaatın beton işlerinde çalışan bir işçinin öğle yemeğini, mevsim yaz ise domates ekmek, kış ise zeytin ekmek teşkil ederken, hiçbir fiziki mesaisi olmıyan küçük bir azınlığın kalori ve gıda değeri çok yüksek besin maddeleri ile karın doyurdukları hepimizce bilinir. Zenginin her geçen gün daha iyiye, fakirin ise daha kötüye kiminin bakması şekline girmiştir.

Anayasamızın öngördüğü ferdi hürriyet, iktisadi hürriyetle mümkün olabilmektedir. Ailece yıllık geliri 200-300 lira olan bir köylü ailesi ile aylık geliri binlerce lira olan aileler arasında ne çalışma, ne dinlenme, ne eğlence ve ne de beslenme eşitliği, hiç değilse yaklaşık olarak mevcut değildir.

Ferdin en azından günde alması gereken kilosu kadar gram hayvansal kökenli proteinlerin başında gelen et fiatları, halkımızın takriben %90'ının gelirine kıyasen pahalıdır. Çukurovadaki tarım işçileri bir kg. et fiatına 2-3 gün, inşaat ve fabrika işçileri ise hiç değilse tam bir iş gününü vermektedirler.

Yakın zamana kadar halkımız beslenmesindeki bu açığı, gittiği günümüzde toplumumuzun beslenmesi kiminin yiyip kasaplık hayvan etlerine nazaran, fiatları nisbeten daha ucuz olan balıkla karşılamakta idi. Son 1-2 sene içinde balık fiatlarının da çok yüksek bir seviyeye çıkması ile halkımız bundan da mahrum kalmıştır. Bu sene perakende balık fiatları Kg. veya tane olarak 10 liradan 100 liraya kadar satılmıştır. 1 Kg. barbunya 100, 1 Kg. Kılıç balığı 60 liraya satılmaktadır.

Zengin sofralarının bir çeşidi haline gelen balığın, toplum beslenmesinde bir azınlığa yönelmesindeki bu acaip durumun nedenleri nelerdir? Acaba tüketicinin perakendeciye ödediği bu paranın yüzde kaçı üreticinin eline geçebilmektedir.

En zor tabiat şartları ile mücadele ederek, büyük bir emek ve zahmet karşılığında ve de her türlü teknik imkanlardan yoksun olarak avlanan balıkçılarımızın kıt kanaat geçimlerine, yoksulluklarına, sosyal ve ekonomik yönden gelişememelerine bakılırsa, halkımızın beslenmesine ve ihracaatımıza büyük ölçüde katkısı olan bu meslek erbabının gayrımemnun ve mutsuz oldukları görülür.

Tüketicinin ödediği paranın çok cüz'i bir miktarını alabilen balıkçılarımız, bu düzensizliği kendi çıkarlarına uygun bir düzen haline sokan deniz ağaları tarafından sömürülmektedirler.

T. C. Ziraat Bankası'nın vermekte olduğu kredilerden gerçek müstahsil istifade edememektedir. Bu kredilerin çoğunu az faiz ve uzun vade ile alanların faaliyet ve yatırımları kontrole tabi olmamaktadır. Balıkçılığımız, pellajik balık avcılığına dayandığından, ölü mevsimlerde müstahsil, organizatör ve ihracatçı tarafından borçlandırılmak suretiyle av mevsiminde kendilerine bağlanmaktadır.

Banka kredileri vasıtasıyla balıkçılığımız nereden nereye gelmiş ve bu krediler ne şekilde değerlendirilmiştir? Kaç motorsuz tekneye motor takılmış, umumi tekne tonajında yüzde kaç artma olmuş, kaç tekneye radyo ve echo - saunder cihazları monte edilebilmiştir?

Biz o kanıdayız ki, güdümsüz ve kontrolsüz dağıtılan kredilerle fonksiyon sahibi olarak ortaya çıkan banka, alıp verdiğini ve kârını hesaplamakta ve bu tutumuyla da gayeden uzaklaşmaktadır.

Anayasamızın 51 nci maddesi **«Devlet kooperatifçiliğin gelişmesini sağlıyacak tedbirleri alır.»** demektedir. Oysa ki bugüne kadar üretim ve pazarlama işlerini organize etmek maksadıyla kurulmuş olan çeşitli Balıkçı kooperatifleri formel olmaktan ileri gidememiş, ve banka kapılarında kredi vurgunculuğu zihniyetini değiştirememiştir.

Devletin bir türlü nazım rol oynıyamadığı ve merkezi bir kamu sektörü organizasyonuna gidemediği balıkçılığımızın düzensizliği son yıllarda mevzuat yetersizliği sloganına bağlanmak istenmiştir. Yıllardır üzerinde çalışılan ve meclis komisyonlarında bekliyen **«Su Ürünleri Kanun Tasarısı»** kanunlaştığında balıkçılığımızı nereden alıp nereye getireceği de merakla beklenmektedir.

Müstahsil emeğinin karşılığını alamamakta, sömürülmekte, müstehlik te hiç bir kontrole tabi olmadan yükseltilen fiatlarla istismar edilmektedir.

işçileri uyutma politikası

Dört yıl daha, sermayeci sınıfların ve onların dayandığı emperyalistlerin, toprak ağaları ve komprador burjuvazi ile birlikte Türkiyede egemen olması için, işçileri uyutmaya büyük ölçüde önem veriliyor bugünlerde. Örgütlerle, kişilerle, guruplarla, basınla, hoparlörlü yayınlarla seferber olanlar şunu amaçlıyor:

İşçiler uyanmasın!

Çünkü işçiler uyanır ve anayasada yer alan haklarına sahip çıkar, sömürücü sınıfların milletvekili listelerine değil de sosyalist bir partiye oy verirlerse, devleti yönetme tılsımı bozulur. O vakit sömürücü sınıflar eskisi kadar sömüremez, kitlelerin uyanışı hızlanır, bir dört yıl sonra emekçi sınıfların iktidarı başlar. Yani Türkiye'de emperyalizm at oynatamaz, Türkiye geri bırakılmışlıktan kurtulmanın yoluna girer, dünya politikasında bağımsız, güçlü bir devletin mazlum milletlerden yana yükselen erkek sesi duyulur.

Türkiye halkını uyutmak isteyenler, bu mutlu gelişmeden zarar görecek olanlar ve onların maşalarıdır.

Son günlerde işçi topluluğu içinde göze batan didişme, uğraşma, yaygara ve haykırma bu genel planın bir parçasıdır. Yani işçilerin gerçekleri görebilmesini önlemek için tozu dumana katmalıdır; işçilerin uzun vadedeki çıkarlarını hesap edebilmelerine engel olmak için yakın çıkarlara dikkatler çekilmelidir; sendikalar arası iç çekişmelere fazla yer vermeli, gözleri milletvekili seçimlerinden uzaklarda gezdirmelidir. Sonra da, Türk - İş yönetimindeki AP'li milletvekilleri suçlanarak şu sonuç öngörülmelidir:

«Sendikacılar, miletvekili olunca partilerinin dümensuyunda gidiyorlar, işçi haklarını unutuyorlar. O halde biz politikanın üstünde kalalım ve Meclis dışında bir baskı grubu olarak istediğimiz kanunların çıkarılmasını sağlayalım. Bakın işte, emeklilik ve yaş haddi kanunları için bütün partiler ve bugünkü hükümet ve partisi, bize söz verdi, Meclis açıldıktan sonra haklarımızı mutlaka verecekler... Çünkü biz, birlik olmasını, baskı yapmasını bildik. Her zaman bu birliği gösterirsek bütün haklarımızı alırız.»

Bu aldatmaca ile gerçekleştirilmek istenen plan şu oluyor:

1 — İşçilerin fiilen politikada yer almalarını önlemek, devlet yönetimini sermayeci sınıflara bırakmak, emperyalizmin etkisini sürdürmek,

2 — Sosyalist bir parti olarak TİP'in yaptığı çalışmaları baltalamak, emekçilerin Meclise girmesi doğrultusundaki çabaların sınırını daraltmak, gerekirse TİP'e yine çamur atarak emekçi sınıfların sömürülmekten kurtulmalarını önlemek,

3 — Amerikan modeli sendikacılıkla şartlandırılan sendikacılar arasında kişisel mücadeleyi hızlandırarak kitlelerin temel sorunlarla uğraşmalarını bir yana bıraktırmak,

4 — İtibardan düşen Türk - İş'e yukarıda açıklanan amaca ters düşmeyen eylemlerle itibar aşısı yapmak, çıkarcı ve eyyamcı sendikacılığı, sendika bürokrasisi ile birlikte yeniden güçlendirmek...

İşçileri uyutma politikasına rağmen kitleler, özellikle emekçiler biliyor; kapitalistler ve işbirlikçiler, toprak ağaları ve bürokratlar, tefeciler ve bütün bu azınlığın çıkarıyla çıkarbirliği yapan Amerikan emperyalizminin, sendikacılığımızda yürütmeğe çalıştığı oyunlar bozulunca Türkiye'nin kalkınması mümkün olacaktır. Emekçilerin uyanışı ve seçimlerde sosyalizmi tercih ettiğini açıklaması, bütün sömürü planlarını boşa çıkaracaktır. Gerçekten bağımsız, sosyalist Türkiye'nin kurulabilmesi, şu soruların cevaplarını hep birlikte vermemize bağlıdır:

- **Bugüne kadar niçin bütün emeğiyle yaşıyanlar sosyal sigortalalara alınmadılar?**
- **Bugüne kadar neden hiç bir hükümet işsiz kalanları ele güne muhtaç bırakmayan, işten atılacakları dilenmekten koruyacak bir işsizlik sigortasını kurmadılar?**
- **On milyonu aşkın tarım işçisi ağanın, elçinin, aracının merhametsiz ellerine bırakıldı, çalışmaları, ücretleri, sağlıkları için bir kanun düzeni kurulmadı, neden?**
- **Neden işçiler de memurlar gibi 25 yıl çalıştıktan sonra emekli olamıyor?**
- **Neden işçiler de memurlar gibi 25 yıl çalıştıktan mesi, teknik okullarda okuması, üniversiteye girebilmesi sağlanamadı, cahil bırakılanlar neden hep emekçilerin, köylülerin, fakir fukaranın çocukları oluyor?**
- **Neden binbir zahmetle kurulan yüksek binalardan düşüp ölmek, taşın toprağın üstünde yatıp hastalanmak bize düşer de, emeğiyle yaşıyanların kendi mülkleri bir evi olmaz?**
- **Topraksız köylülere niçin toprak verilmez de; ağa, hazine toprağını rahatça kendi üstüne geçirir ve de buna kimse ses çıkarmaz ama, köylüler hazine toprağını ekmeğe başlayınca kıyamet kopar?**
- **Köyler susuz, ışıksız, yolsuz kalır da birkaç şehir, boyuna yenilenir, en lüks inşaat yapılır da neden köylünün işine gücüne motorlu araca binerek gidip dönmesi gerçekleşemez?**
- **Neden bütün halkın malı mülkü yok da hep belli kişiler mülk üstüne mülk ediyor?**

Bize kalırsa cevabı tek:

Bal tutan parmağını yalar da ondan.

İşçiler devlet yönetimine ağırlıklarını koymazlarsa bu düzenin temeli değişmez. Emekçileri uyutma politikasını iflas ettirinceye kadar bu soygun, bu vurgun, bu aldatmaca, bu yutturmaca, bu uyutmaca sürer gider. Bize düşen görev, işçileri uyutma politikasının sonunu getirmektir.

Kemal SÜLKER

Açıklama

Dergimizin 8 Temmuz 1969 tarihli sayısında «Hisar Film Yarışması» ile ilgili haberde, «İşçinin Tiyatrosu»nun yarışma jürisini yeren bir temsil verdiği bildirilmiştir. Tiyatro yöneticileri, bu temsilin kendi bilgileri dışında birkaç kişi tarafından verildiğini, İşçinin Tiyatrosu'nu bağlamadığını açıklamışlardır.

Çukurova'da pamuk ağaları, emekçiyi nasıl sömürüyorlar?

TÜRKİYE'deki bölgesel ürünlerin sömürülerini bilinçlenen halk artık açık seçik görmektedir. Bizim bölgemiz Çukurova.. En güzel ve en iyi kütlü yetişir bu bölgede, fakat bu iyi kütlüden üretici faydalanamaz, tefeci faydalanır. Çünkü tefeci üreticiyi sömürmektedir herşeyiyle... Sömürü şöyle olmaktadır:

Üreticinin kilosunu 220 kuruşa mal ettiği kütlüyü, ırgatlar kilosu 20 kuruşa toplar ve üretici bunu mecburen, tefeciye 200 kuruşa satar. Çünkü üretici krediyi tefeciden almış faizle, gübreyi, zirai ilacı yine tefeciden almıştır, borçludur tefeciye... Tefeci kendi çırçır fabrikasında kütlüyü çiğitten ayırmak suretile, pamuğu, kilosu en az 500 kuruşa mensucat fabrikasına, çiğiti de kilosu en az 60 kuruşa çiğit yağı fabrikasına satar.

Tefeci burada ne iş yapmıştır, ne kadar emek harcamıştır?.. Tefeci üreticiye yüksek faizle borç kredi vermiş, yok bahasına zirai ilaç ve gübre satmıştır. Ve üreticinin malını taban değerinden çok ucuza almıştır. Böylece tefeci hiç yorulmadan yüzbinleri kazanmış, kızgın güneşin altında 16 saat çalışan ırgat ve zavallı üretici hava almıştır...

Pamuğu satın alan fabrikatör, işlemek üzere işçilere verdirir pamuğu... Bir işçi 8 saatte bir makine ile 15 kilo pamuk işler. 15 kilo pamuktan 100 metre bez dokunur. Bir fabrikada 100 işçi çalışıyorsa -bez dokuyan- 10.000 metre bez olugur. Ayrıca bu bezler desenlendiğinde elbiselik olur ve metresi en az 10 liraya satılır. İplik dairesinde ise 1 işçi 8 saatte 80 bobin (iplik sarılı masura) yapar. Fabrikatör bobinlerin ağır gelmesi için nemli havada bekletir onları... Şimdi fabrikatörün kazancını -gayrı safi- hesaplayalım:

5.000 metre sade bez, metresi 3 liradan 15.000 lira,

5.000 M. elbiselik bez, metresi 10 lira

50.000 lira ki yekün 65.000 liradır.

İplik dairesinde, 60 işçi bir iş gününde 4800 bobin yapar. 1 bobin 4 kilodur. 4800 bobin 19.200 kilodur. 100 kilo pamuktan 75 kilo iplik yapılır. Yani 19.200 kilo ipliğe 25.600 kilo pamuk harcanır. Fabrikatör bobin çıkaran işçiye tane başına 18 kuruş öder, bobini alıcıya kilosu 10 liradan satar. Patronun iplik dairesindeki kazancını -gayrı safi- hesaplayalım:

19.200 kilo bobin 10 liradan 192.000 lira tutar.

Patronun dokumadaki günlük masraflarını hesaplayalım:

1500 kilo pamuk, kilosu 5 liradan, 7500 lira

100 işçinin yevmiyeleri 15 liradan (Brüt) 1500 lira

Dokumanın memur ücreti ve umumi masraflar (günlük) 15.000 lira. Yekün ise 24.000 liradır. Gayrisafi kazancı olan 65.000 liradan masraf (günlük) tutarı olan 24.000 lirayı çıkardığımızda geriye fabrikatörün safi kazancı olan 41.000 lira ortaya çıkar.

Bobin dairesinin masrafları:

25.600 kilo pamuk kilosu 5 liradan 128.000 lira.

60 İşçi yevmiyeleri 15 liradan (kesintisiz ücret)- 900 lira.

Bobin dairesinin memur ücreti, umumi masraflar 25.000 lira. Yekün ise 153.900 liradır masraf tutarı. Gayrısafi kazanç olarak 192.000 liradan, masraf tutarı olan 153.900 lirayı çıkardığımızda geriye fabrikatörün safi kazancı olan 38.100 lira kalır. Dokumadan kazandığı 41.000 lira ile bobinden kazandığı 38.100 lirayı topladığımızda fabrikatörün günlük kesintisiz yevmiyesi olan 79.100 lira ortaya çıkar.

Bu kazancını kazanmada fabrikatörün rolü var mıdır, yani harcadığı emek ne kadardır? Fabrikatörün bu kazancı kazanmasında, kendisinin bir rolü yoktur. Çünkü fabrikatör ya Avrupa'da gezmededir, yahut Amerika'nın bilmem ne kumarhanesinde kumar oynamaktadır bu paralarla... İşçinin emeğinden oluşmuştur bu değer. Fakat işçi ancak 15 lira alabilmiştir. Eğer bir işçiye 15 lira verip onun sırtından günde 79.100 lira kazanmak adaletse, neresi adalet bunun göstersinler... Neresinde adalet?

VE ÇİĞİT YAĞI SÖMÜRÜSÜ

Yağ fabrikatörü, kilosu 60 kuruşa aldığı çiğitleri işçilere teslim ettirir. 150 işçi günde 100 ton çiğit işler. 100 ton çiğitten 20 ton yağ çıkar, bunun 5 tonu firedir. Ayrıca çiğitten sıyrılan, linter ve kuşbaşı denilen pamuk çıkarılır 10-15 ton (bu pamuklar yatak, yorgan, kağıt yapımında kullanılır), ayrıca 40 ton küspe (hayvan yemi) ve 5 ton da kabuk (hayvan yemi olarak kullanılır) çıkar.

15 ton safi yağ kilosu 5 liradan, 75.000 lira.

40 ton küspe kilosu 60 kuruştan, 24.000 lira.

10 ton linter, kuşbaşı pamuk kilosu 150 krş. 15.000 lira.

5 ton kabuk, kilosu 15 kuruştan, 750 lira. Yekün ise 114.750 liradır gayrısafi günlük kazanç. Masraflara gelince:

100 ton çiğit kilosu 60 kuruştan, 60.000 lira.

150 işçi 15'er liradan yevmiyeleri, 2.250 lira.

Fabrikanın memur ücreti ve *umumi masraflar, 15.000* lira. Toplam olarak 77.250 liradır masraf tutarı. Gayrısafi kazanç olan 114.750 liradan masraf tutarı olan 77.250 lirayı çıkardığımızda geriye fabrikatörün safi kazancı olan 37.500 lira kalır. Yani işçi 15 lira kazanırken patron 15 lira verdiği işçilerin sırtından 37.500 lira kazanıyor günde. Bu adaletsizlik değil midir? Sömürü değil midir? Bu büyük değerleri işçi oluşturmamış mıdır?

Bütün bu oluşan değerlerin ham maddesi ırgatın kilosunu 20 kuruşa toplayıp, üreticinin kilosunu 220 kuruşa mal edip, 200 kuruşa tefeciye sattığı kütlüdür... Bu değerleri oluşturan ise günde 15 liraya çalışan işçidir. Şurası da bir gerçektir ki, ırgatlar, üreticiler ve işçiler kazanç yönünden kazıklandıkları gibi, bir de giyme ve yeme yönünden kazıklanmaktadırlar. Şöyle ki, piyasada kilosu 7 liraya satılan yağı, metresi 20 - 25 liraya satılan elbiselikleri kim giymektedir? Irgatlar, üreticiler, işçiler... Yani kendi yaptıklarıyla, kendilerinin yarattıklarıyla kendileri kazıklanmaktadır. Bu da adaletsizliğin bir örneğidir...

Duran ŞATAF

Böyle Basın Bayramı olmaz!

GEÇEN hafta, 24 Temmuz günü Türkiye'de bazı çevrelerce dört bayram birden kutlandı: Lozan'ın yıldönümü, İşçi Bayramı, Basın Bayramı ve Ay Bayramı!

Ay Bayramı, o günün kahramanı İnönü'nün buluşudur ve gazetecilere verdiği demeçte, **«Ay seferini yeryüzünün her köşesi, her millet ve topluluk halkı olarak heyecanla izledi ve tam başarıyı, ortak, büyük bir bayram olarak kutlayacağız»** buyurmuştur.

Amerikalıların bir başarısını **«bayram»** olarak kutlayan uzatmalı CHP liderinin, aynı başarıyı Sovyetler kazansaydı yine bayramdan dem vurup vurmayacağı sorusunu bir yana bırakalım. İktidar yolunda Amerika'dan icazet peşinde koşan İnönü'ye bu soruyu sormak bile abestir!

Ancak Lozan Andlaşması'nın imzacısı İnönü'nün, bugün tam bağımsızlığı ve ulusal egemenliği yabancı kuvvetler tarafından çiğnenen bir ülkede bayram yapması nasıl izah edilebilir? Mustafa Kemal'in kesin direktifleriyle Türkiye'nin bağımsızlık belgesini imzalayan o İnönü, yıllar sonra Türkiye'nin kapılarını yabancılara tekrar açan, Türk Ordusu'na Amerikan standardlarını kabul ettiren, Emperyalizmin ikili anlaşmalarını ilk defa imzalayan kişidir. İşte bu aynı kişinin imzaladığı ikili anlaşmalarla yarım yüzyıl önce Lozan'ın getirdiği çoğu ulusal egemenlik hakları ayaklar altına alınmış, kağıt üzerindeki birçok hükümler ölü hale getirilmiştir. Böyle bir sonucu yaratan İnönü'nün, Lozan'ın yıldönümünde bayram yapması değil, matem tutması gerekirdi!

Yine bu uzatmalı lider, 24 Temmuz'u işçi bayramı olarak kutlamaktadır. Niçin İşçi Bayramı? Bizim bildiğimiz, bütün dünyada işçi bayramı, 1 Mayıs'tır. 24 Temmuz'da ne olmuştur ki, «işçi bayramı» ilan edilmiştir. Evet, 24 Temmuz'da İnönü'nün başını çektiği koalisyon iktidarı, Sendikalar, Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu'nu yürürlüğe sokmuştur. İşte bunun için işçi bayramı kutlanmaktadır. Bu aslında işçi bayramı değil, patron bayramı olmak lazımdır. Zira, işçinin grev hakkını kısıtlamak için bundan daha uygun bir statü hazırlanabilir miydi? 275 sayılı kanun işçiye grev hakkı vermek değil, anayasanın tanıdığı grev hakkını kısıtlamak amacıyla hazırlanmıştır. Üstüne üstlük, anayasada tanınmadığı

halde, Ecevit'in çalışma bakanlığı zamanında kanunlaştırılan bu tasarı ile patronlara «lokavt» yetkisi verilmiş, yani işçiyi dilediği zaman tazminatsız sokağa atmak imkanı sağlanmıştır. Paşa ve yaveri Ecevit, sanki işçiye bir lutufta bulunmuşlar gibi şişinmekte, işçi bayramından söz etmektedirler. Kendilerini Amerikan emperyalizminin ve işbirlikçisi yerli patronların hizmetine adamış Türk İş yöneticileri gibi sendikacılar da, bu yüzkarası günü «bayram» olarak benimsemekte, lüks salonlarda «işçiyi uyutma» başarısını kutlamaktadırlar. Türk İş yöneticilerinin, bu yıl işçi emekliliği kanunu çıkmadı diye göstermelik bir «bayram boykotu» yapmaları, İnönü - Ecevit kumpanyasıyla birlikte işçiye karşı işledikleri ihaneti asla örtbas edemeyecektir.

Bizim bu sütunlarda asıl üzerinde durmak istediğimiz konu, 24 Temmuz'un basın bayramı olarak kutlanmasıdır. Ne yazık ki, bizim basın erbabı, bu konuda işbirlikçi Türk İş yöneticileri kadar dahi bir jest yapamamışlardır. Lüks salonlarda yine içkili ziyafetler verilmiş, şenlikler yapılmış, parlak nutuklar çekilmiştir. Oysa basın özgürlüğü adına bu şenliklerin yapıldığı bir sırada, Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanan bir yarışma yazısından dolayı bir Şadi Alkılıç demir parmaklıklar arkasında çile doldurmaktadır. Yine bu şenlikler yapılırken, dergimizin yazarı Osman Saffet Arolat, Sağmalcılar Cezaevi'ndeydi. Ve tam 24 Temmuz günü, yani basın bayramının kutlandığı gün, bileklerinde kelepçeler olduğu halde, ANT'ta çıkan bir yazısından dolayı ifade vermek üzere adi bir cani gibi adliyeye getirilmişti.

Hangi basın özgürlüğü? Hangi bayram?

Her gün basın mensuplarının adliye koridorlarını doldurduğu, sadece bir derginin mensupları hakkında istenen cezaların yekununun 400 yıla yaklaştığı, iki günde bir kitap toplatıldığı bir ülkede basın özgürlüğünden, basın bayramından söz etmek kimin haddine?

Yirminci Yüzyıl'ın ikinci yarısında, uzay adamlarının gök boşluğunda meteorlarla yarıştığı bir sırada, insanların düşüncelerinden, yazılarından dolayı mahkemelerde süründürülmeleri, zındanlara sokulmaları, kelepçelenmeleri, insanın temel hak ve özgürlükleriyle bağdaşabilir mi?

CHP'nin demokrasi havarisi genel başkanı İnönü, basın bayramı ile ilgili demecinde, **«Bu günü tam değeriyle kutlarken,**

onun hükümlerini ve sonuçlarını tam ölçüsünde koruma kararını zihnimizde canlı tutmalıyız.» demektedir. Nedir bu **«tam ölçü»?** Bu tam ölçü, İsmet Paşa'nın kafasının cevaz verdiği ölçüdür. Basın özgürlüğü, onun istediği kadar vardır, daha fazlası ezilmeli, yokedilmelidir.

Adalet Partisi zaten egemen sınıfların işine gelmeyen bütün özgürlüklerin karşısında. Paşa da, bugün çizgiyi çekmiş, duvarı dikmiştir. Ortanın solu paravanası altında, aslında egemen sınıfların işine geldiği kadar ilericilik taslayarak gerçek solun bütün eylemlerine, bütün fikir hareketlerine, bütün basın faaliyetlerine karşı çıkacaktır. Sözümona basın bayramı günü verdiği demeçle de bunun işaretini vermiştir. Olmaz böyle şey!

Türkiye'de emekçi sınıfların da kendi seslerini duyurmalarını önleyen, sosyalizm için mücadele edenlerin başında demoklesin kılıcı gibi duran ünlü 141 ve 142. maddeler kaldırılmadıkça, en küçük eleştirilerin dahi **«hükümete, polise, cumhurbaşkanına hakaret»** damgasıyla susturulmasından vazgeçilmedikçe, artık klasik haline gelmiş bilim kitaplarını dahi toplatmaya varan kitap düşmanlığına son verilmedikçe Türkiye'de ne basın özgürlüğünden söz edilebilir, ne de basın bayramı kutlanabilir.

Sözümona basın kuruluşları madem bunun kavgasını vermiyorlar, hiç değilse demir parmaklıklar arkasında yatanlara bir parça insanca saygı gösterip 24 Temmuz'larda cümbüşlü törenler yapmaktan vazgeçsinler.

Hiç değilse, işbirlikçi Türk İş yöneticileri kadar olabilsinler!

Co-Operation!

Fikriye Köroğlu
Trafik Polisi
ile
Nesimi Yavuz
Toplum Polisi
Nişanlandılar

(Milliyet - 5.7.1969)

haftanın karikatürü

(Akşam - 20, 24.7.1969)

SEFALET ÜLKESİNDE DOLCE VITA!

Ya Menderes?

Memleket gezisine büyük halk sevgisi gösterileri ile devam eden Adalet Partisi Başkanı Sayın Demirel, gerçek manası ile ilk defa örneğini gördüğümüz modern bir parti lideridir. Şimdiye kadar siyasi hayatımızı yönetenler diktatör tipleri idi. Yarı diktatörler veya tam diktatörlerdi.

....

Türkiye'de bütün kudret ve nüfuzunu halkın güvenine dayanarak meşru yoldan alan parti lideri, sadece sayın Başbakan Demirel'dir. Sayın Demirel, Türkiye'yi, diktatörlerin ulaştıramayacağı bir zirveye çıkartmıştır.

ORHAN SEYFİ ORHON
(Son Havadis - 21.7.1969)

Marifet aya gitmek değildir

Marifet aya gitmek, atom bombası yapmak değildir. Marifet iffetli, faziletli, dürüst bir hayat sürmektir. İlahi ve tabii kanunlara uymaktır. Bu cinsi sapıklık devri Allah'a isyandır. Belalarını bulacaklardır.

Müslüman!.. Avrupa'da, Amerika'da lağımlar patladı. Pislik seller gibi akarak cihanı istilaya başladı, Gaflet etme, uyuma! Yurdunu ahlak-ı islamiye surlarıyla çevir. Tedbir almazsan bu pislik bizi de yıkar. Zaten serpintileri gelmeğe başladı.

Plajları, sinemaları, tiyatroları, radyoları, televizyonları, gazeteleri, mecmuaları, kitapları, barları, turistik otelleri, baloları, dansları, defileleri, gazinoları, pavyonları, diskotekleri, buluşma evleri ve diğer bütün rezil adet ve müesseseleriyle kahrolsunlar, gebersinler inşaallah!

MEHMET ŞEVKET EYGİ
(Bugün - 23.7.1969)

ANT ● Haftalık Dergi ● Kurucuları: YAŞAR KEMAL, FETHİ NACİ, DOĞAN ÖZGÜDEN ● Sahibi ve Genel Yayın Müdürü: DOĞAN ÖZGÜDEN ● Sorumlu Müdürü: ALPAY KABACALI ● Teknik Sekreter: İNCİ ÖZGÜDEN ● İdare Yeri: CAĞALOĞLU, Başmusahip Sok. Tan Apt. 10/11 - İSTANBUL ● Tel.: 27 81 09 ● P. K. 934 — Sirkeci - İSTANBUL Ankara Temsilciliği: Tel.: 13 40 20 ● Dizgi: ES - İN MATBAASI ● Baskı: VATAN

● Taşra Dağıtımı: HÜRRİYET DAĞITIM A. Ş. — Cağaloğlu - İstanbul, Tel.: 27 38 54 ● İstanbul Dağıtımı: FUAT BÜTE - Ankara Cad. 84 - İSTANBUL, Tel.: 27 89 49 ● Abone Şartları: Yıllık 44 Lira, Altı Aylık 22 Lira, Üç Aylık 11 Lira ● İlan: Santimi 25 Lira; Yayın ilanları yüzde 50 indirimlidir ● Tam sayfa yayın ilanları 1500, yarım sayfa 800 Lira'dır ● Küçük yayın ilanları kelimesi 75 Kuruş'tan kabul edilmektedir